

TARAQQIYOTGA IZOH KERAK BO'LSA,

kutubxonalarga boqing...

SAYYOHLAR →

← NIMADAN

NOROZI? →

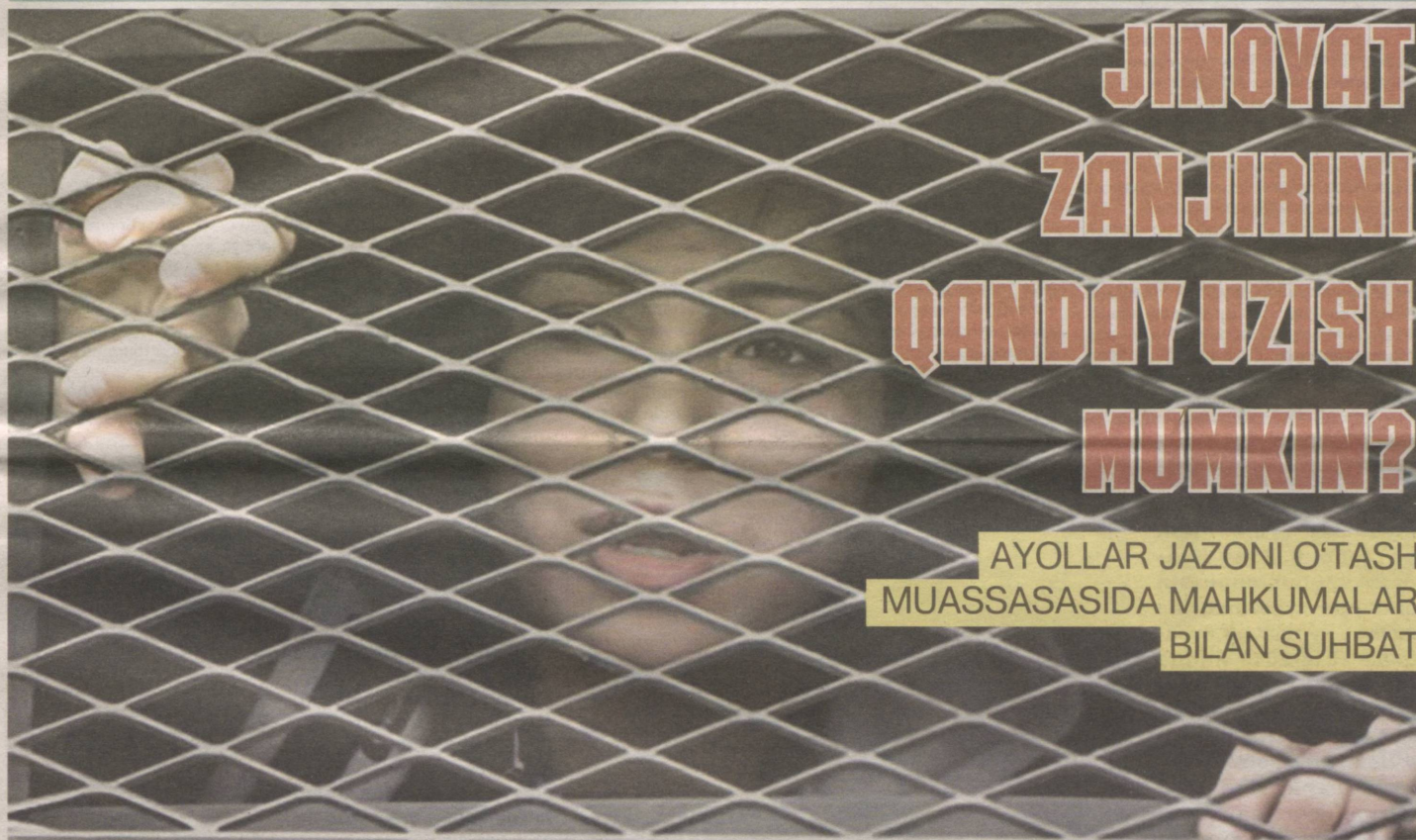

Oila va jamiyat

№ 13 (1416) 3-aprel 2019-yil Gazeta 1991-yil 1-sentabrdan chiqa boshlagan E-mail: oilavajamiat@mail.ru @oilavajamiatgazetasi_bot

JINOYAT ZANJIRINI QANDAY UZISH MUMKIN?

AYOLLAR JAZONI O'TASH
MUASSASASIDA MAHKUMALAR
BILAN SUHBAT

“ – Онадан эрта етим қолдим. Угай онам акам билан мени пул топиш учун кўчага чиқариб юборарди. Қуруқ қўл билан қайтсак, уйга киритмасди, – дейди ўзини Нафосат деб таништирган маҳкума. – Уйга бормаган кунларимиз кўчада тунардик. Яшаш жойимни тайини бўлмагач, ўғриларнинг квартирасига кўчиб ўтдим. Шефимиз Маша деган аёл эди. У ўғрилиқка ўргатди. Топганимизни бўлишиб олардик. Аста-секин катта бозорлардан “ўлжа” излайдиган бўлдик. Харидорларнинг чўнтагини кесиб, қўлга тушдим – қамалдим...”

“ – Ҳавас қилгудек оилам бор эди. Енгил ҳою ҳавасларга берилиб, барбод қилдим, – дейди ҳали ўттизга ҳам кирмаган Дилбархон. – Шунчаки қизиқиб интернетга киргандим. Фейсбукка аъзо бўлдим. Бир пасда кўлаб дўстлар орттирдим. Наргиза деган аёл билан танишдим. Туркияда яхши иш борлиги, бир йилда ҳам уйли, ҳам машинали бўлишимни айтди. Унга ишониб, Туркияга кетдим. Очликдан ўлсамам бу ишга рози бўлмаслигим керак эди, аммо у ерда фоҳишалик қилдим. Уйдагиларни Россияда ишляпман, деб алдадим...”

“ – Дунёдаги энг гуноҳкор онаман, – дейди Мақсуда опа. – Охириги марта судланганимда, ўғлим: “Она, нега болаларингни ўйламадинг? Ўйламаскансан, унда нега туғдинг? Ҳаммамизни тириклай гўрга тикдинг-ку”, деб йиғлади. Қизларим эса: “Дунёда сиздан яқин инсонимиз йўқ эди. Нима хизматингиз бўлса, қилардик. Бирибир билганингиздан қолмадингиз. Энди бизга хат ёзмаңг. Шу туфайли уйимизда жанжал-тўполон”, дейишди. Қинғир ишларга қандай аралашиб қолганимни ўзим билмайман...”

“ – Бир неча бор судланганман, – дейди Гулнора исмли маҳкума. – Турмуш ўртоғимнинг ҳам жони қамоқхонада узилган. Ота-онам ўтиб кетди. Ортидан акам. Озодликка чиқиб, ота уйимга борганимда, акамнинг хотини сиғдирмади. Уйни бўлиб беринглар, деб маҳаллага, ҳокимиятга бордим. Ўзларинг ҳал қилинглар, деб бепарво қарашди. Охири жаҳл устида янгамни пичоқлаб қўйдим. Жаҳл устида қилдим бу ишни. Озодликнинг бир лаҳзасини қамоқда кечган шунча йиллик умримга алмаштирмас

“ – Қамоқхона маҳкумаларнинг доимий уйига айланиб қолмаслиги керак, – дейди психология фанлари номзоди, доцент Омина Отажонова. – Бу ерда ўтириб хатолари ҳақида ўйлаши, виждони қийналиши, хатоларидан тўғри хулоса чиқариши лозим. Мутахассис сифатда ҳаётни кўп кузатганман. Баъзилар учун қамоқхонада ўтириб чиқиш гўёки, обрў. Ҳамма ундан кўрқиси шарт. Инсонга сиртдан баҳо бериш осон. Унда ёвузлик қачон пайдо бўлди? Нега қайта-қайта жиноятга қўл урди? Унга тутқинлик билан озодлик фарқ қилмайди...”

Ozərbaycan
— Hayratlar
O'lkasi

HADIS ILMI MAKTABIGA ZAMONAVIY AVTOBUS TOPSHIRILDI

Президентимиз Шавкат Мирзиёев шу йилнинг 11 январь куни Самарқанд вилоятига ташрифи чоғида Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот маркази ва Ҳадис илми мактаби билан танишиб, мазкур муассасалар фаолиятини такомиллаштириш, бу ерда фаолият кўрсатаётган илмий ходимлар ва талабалар учун ҳар томонлама қулай шарт-шароит яратиш бўйича бир қатор ташаббусларни билдирган эди.

Хусусан, Ҳадис илми мактаби талабаларининг республикамиздаги муқаддас қадамжо ва тарихий обидаларга саёҳатларини амалга оширишлари учун замонавий автобус ажратиш лозимлигини таъкидлаган эди.

Бугун давлатимиз раҳбарининг ушбу ташаббуси амалга оширилиб, мактабга замонавий автобус топширилди.

Шу муносабат билан ўтказилган тадбирда Самарқанд вилояти ҳокими Э.Турдимов, Ўзбекистон мусулмонлари идораси раиси, муфтий Усмонхон Алимов ва бошқалар юртимизда диний-маърифий соҳани янада такомиллаштириш, муқаддас динимизнинг софлигини асраш, унинг асл инсонпарварлик тамойилларини очиб бериш ва кенг тарғиб этиш, бу борада малакали кадр-

лар тайёрлаш масалаларига алоҳида эътибор қаратилаётгани ва тизимли ислохотлар олиб борилаётганини таъкидлади.

Давлатимиз раҳбари ташаббуси билан Ислом цивилизацияси марказининг ташкил этилиши, Ўзбекистон халқаро ислом академияси, Имом Бухорий, Имом Термизий халқаро илмий-тадқиқот марказлари фаолияти йўлга қўйилгани бу ислохотларнинг юксак самараси бўлди.

Жумладан, Президентимизнинг 2018 йил 16 апрелдаги "Диний-маърифий соҳа фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги фармонида кўра, Ўзбекистон мусулмонлари идораси муассислигида Ҳадис илми мактаби олий диний таълим муассасаси ташкил этилди.

— Ислом динининг, Қуръони карим ва Ҳадис илмининг асл моҳиятини, илмий-маънавий асосларини, Ҳадис илми ривожига бекиёс ҳисса қўшган алломаларимизнинг илмий меросини ўрганиш, динлар тарихи ва назариясини мукаммал эгаллаган, ислом дини асослари ва араб тилини, хусусан, Ҳадис ва унга доир илмларни чуқур ўзлаштирган етук мутахассисларни тайёрлаш Ҳадис илми мактаби фаолиятининг асосий вазифаси ҳисобланади, — дейди Ҳадис илми мактаби ректори Олимжон Юсупов. — Ушбу вазифаларни амалга ошириш учун Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот маркази ёнида Ҳадис илми мактабига ҳар томонлама қулай шароитга эга замонавий бино қуриб берилди. Президентимиз шу йилнинг 11 январь куни янги мактаб

билан танишиб, бу ерда талабаларга Имом Бухорий, Имом Мотуридий, Бурхониддин Марғиноний ва бошқа буюк алломаларимизнинг асарларини ўргатиш, уларнинг китобларини ўқиб бўлгандан сўнг, албатта, бу улуг аждодларимиз туғилиб ўсган жойлар, мангу ором топган масканларини зиёрат қилиш зарурлигини қайд этиб, бунинг учун мактабга замонавий автобус ажратиш бўйича кўрсатма берган эди. Ана шу ташаббус асосида бугун мактабга берилган туҳфа барчамизни беҳад қувонтирди.

Тадбир иштирокчилари Имом Бухорий халқаро илмий-тадқиқот маркази ва Ҳадис илми мактаби фаолияти билан яқиндан танишишди.

Ғолиб ҲАСАНОВ,
ЎЗА мухбири

Jarayon

Ҳаво Ҳужумидан Мудофаа қўшинлари ва Ҳарбий Ҳаво Кучлари кўмондонлигини алоҳида қўриқлаш ва хизмат кўрсатиш базасида 2018-2019 йилда муддатли ҳарбий хизматнинг белгиланган муддатини ўтаб бўлган муддатли ҳарбий хизматчиларни тантанали равишда заҳирага бўшатиш маросими ўтказилди. Унда давлат ва жамоат ташкилотлари вакиллари иштирок этди.

VATANGA SODIQ YIGITLAR AHDI

— Шу ўринда айтиб ўтиш жоизки, муддатли ҳарбий хизматдан қайтганларнинг ҳаётда муносиб ўрин эгаллашларига кўмаклашиш мақсадида давлатимиз томонидан қатор имтиёзлар жорий этилиб, йилдан-йилга такомиллаштирилиб боришда, — дейди Ҳаво Ҳужумидан Мудофаа Қўшинлари ва Ҳарбий Ҳаво Кучлари кўмондонлигининг тарбиявий ва мафкурарий ишлар бўйича ўринбосари, подполковник Жаҳонгир Ҳайитов. — Масалан, 2005 йилдан бошлаб муддатли ҳарбий хизматини ўтаб бўлган фуқаролар учун мамлакатимиз олий ўқув юртиларига ўқишга киришда тест синовларида тўплаган балл бериладиган бўлди. Бу орқали жуда кўп ўғлонлар бугун олий таълим муассасаларида таҳсил олишяпти. Тадбиркорлик билан шуғулланиш учун имтиёзли кредитлардан фойдаланиш борасида яратилган қулайлик ҳам диққатга сазовор.

шаклидаги имтиёз тақдим этилган бўлса, 2012 йилдан эътиборан бу кўрсаткич 27 фоиз қилиб белгиланган эди. 2017-2018 йилдан бошлаб эса ҳарбий қисм кўмондонлигининг тегишли тавсияномасига эга бўлган фуқароларга юртимиздаги барча олий таълим муассасасига ўқишга киришда тест синовларида тўплаган баллнинг 50 фоизи миқдоридида қўшимча балл бериладиган бўлди. Бу орқали жуда кўп ўғлонлар бугун олий таълим муассасаларида таҳсил олишяпти. Тадбиркорлик билан шуғулланиш учун имтиёзли кредитлардан фойдаланиш борасида яратилган қулайлик ҳам диққатга сазовор.

Бугунги имтиёзлардан кўнгли тоғдек кўтарилган йигитларимизнинг қалбида бир олам орзулари бор. Уларнинг ҳар бири Она Ватан раънақи учун ўз ҳиссасини қўшиш иштиёқида катта мақсадларни амалга оширишни аҳд қилишган.

Маросимда Ҳаво Ҳужумидан Мудофаа қўшинлари ва Ҳарбий Ҳаво кучлари кўмондонлигининг алоҳида қўриқлаш ва хизмат кўрсатиш базаси командири, подполковник Жасур Юсупов ва иштирокчилар ўз уйларига қайтаётган аскарларга муваффақият тилашди.

Саодат МУСАБЕКОВА

QIZIM MENI KECIR, XATO QILDIM!..

Ҳашаматли уй, замонавий автомашина ва боайликка ҳавас қилиб, ўзининг ёшгина қизини зўрлаб турмушга бериб, охирини ўйламай иш тутган онаизорнинг афсус ва надомат қилиб йиғлашидан еру кўк ларзага келди.

Оиладаги қаттиққўллик, бемеҳрлик, оғир меҳнат ёш келинчакни қаддини букиб қўйди, боайликдан жудо қилди, ўқишини тугата олмагани билан бир қаторда соғлигини йўқотишгача олиб келди. Ҳомилдорлик даври камқонлик, руҳий ва жисмоний зўриқиш билан ўтди. Кўп қийинчиликлар билан ниҳоят фарзанд дунёга келди, аммо онаси..

Ангрен шаҳар Педагогика касб-хунар коллежи ўқувчилари иштирокида намоийиш этилган мазкур сахна асари йиғилганларнинг баҳс-мунозаралари, фикр-мулоҳазаларига сабаб бўлди.

«Оила» ИАТМ Тошкент вилояти Ангрен шаҳар бўлими томонидан ташкил этилган «Турмушга чиқадиган қизларга керакли маслаҳатлар» ҳамда «Соғлом оила» мавзuida-ги тадбирда айнан соғлом никоҳ учун қандай талаблар қўйилиши, репродуктив са-ломатлик, соғлом оиладан соғлом фарзанд, қариндошлар

ўртасидаги никоҳнинг оқибати, никоҳланувчиларнинг тиббий куриқдан ўтиши муҳимлиги ҳақида шаҳар «Саломатлик маркази» ходими С.Исмаилов, «Нуроний» жамғармаси шаҳар бўлими «Аёллар қаноти» раҳбари К.Абдухалиқовларнинг тегишли тавсиялари берилди.

Хусусан, баъзида барвақт ёки қариндошларнинг ўзаро турмуш қуриши кўпинча ота-оналарнинг хоҳиш-истаги билан амалга оширилаётган ҳолатлар ҳамон кузатилмоқда. Бу эса соғлом турмуш тарзини қарор топишига тўсқинлик қилмоқда. Яъни, коллеж ва мактаб ёшидаги ўқувчи қизлар ҳуқуқларининг бузилиши ва бахтсиз бўлишига олиб келмоқда.

Тарғибот тадбири давомида ўқувчилар тиббиёт соҳасидаги зарар ва фойдали ахборот ва хизматлар бўйича тўлиқ билимга эга бўлишди.

Умида МАНСУРОВА
«Оила» ИАТМ Тошкент вилояти бошқармаси ходими.

oilavajamiyat@mail.ru

BIR MEHR GULIDAN YASHNASA HAYOT...

– Ўз фаолиятим даврида турли вазиятлар ва тақдирларни кузатаман, – дейди Тошкент шаҳар ҳокимининг ўринбосари, Хотин-қизлар кўмитаси раиси Дилбар НАЖМУТДИНОВА.

– Инсон ҳаёти синовлар ва машаққатлар қуршовида ўтади. Ва ана шу жараёнда унинг иродаси тобланиб боради. Айниқса, бугунги замон талаблари ҳар биримиздан янгиликлар ва ташаббуслар кутаётгани билан эътиборга моликдир. Бир қарашда туну кун елиб-югургани билан хотин-қизлар кўмитаси томонидан олиб борилаётган ишларда ҳеч бир унум ва натижа йўқдек туюлади. Бироқ бир пайтлар ҳузуримга кўзида ёш билан кириб келган ёлғиз аёл бугун янги уйини суюнчилаб, ёхуд оила аъзолари кўрган рўшнолик учун ташаккур билдириш учун келганида қувончим оламга сиймай кетади. Уйқусиз тунлар, тортишувлар ичида кечган кунларимиз эсимдан чиқиб кетади.

шу жараёнда 3313 нафар хотин-қиз ишга жойлаштирилди. Бевоисита Хотин-қизлар кўмиталари ташаббуси билан 98 та кичик цехлар ташкил этилиб, 257 нафар кам таъминланган хотин-қизларнинг бандлиги таъминланди. 466 та оила тадбиркорликка, 103 та оила касаначиликка йўналтирилди.

Оғир турмуш шароитидаги, кам таъминланган ва ногиронлиги бўлган хотин-қизлардан 978 нафарининг бандлиги таъминланди.

2019 йилда оғир турмуш шароитидаги хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш масалалари йўл хариталарига киритилмоқда. Жумладан, 367 нафар кам таъминланган ва ногиронлиги бўлган хотин-қизларнинг бандлигини таъминлаш режалаштирилган.

Ўзбек аёлининг ибоси ва андишаси борасида гап кетганда ҳаммаша ...опанинг юрагида оғир кун туради. Нима учун бугунги кунда хотин-қизлар ўртасида ахлоқ-одоб нормалари бузилиб, фоҳишалик билан шуғулланаётган аёллар сони камаймаётгани ҳақида изтироб билан сўз бошлайди:

– Айрим қимсалар даромад кўриш илжинида ўз уй-жойи ва мулкни фоҳишахона сифатида фойдаланишга бераётганлиги ҳамда бунга маҳалла фаоллари ва профилактика инспекторлари жиддий эътибор қаратмаётганлиги кузатилмоқда. Шунингдек, шаҳримизда фаолият кўрсатаётган тунги кўнгилчорлар, дам олиш ва маданият масканлари, боғлар, кўчалар ҳамда хиёбонларда ахлоқ-одоб доирасидаги ҳуқуқбузарликларни содир этилиши, ёшларнинг беҳаёли хатти-ҳаракатлари кузатилиши шаҳарнинг маънавий-ахлоқий қиёфасига салбий таъсир кўрсатиб келмоқда. Хотин-қизларнинг тиббий қуридан ўтказиш, вояга етмаган қизлар орасида тиббий маданиятни шакллантириш, миллий ва диний қадриятлардан келиб чиқиб, қизлар ва аёлларнинг ахлоқ-одоби, таълим-тарбияси тушунчаларни сингдиришни даврининг ўзи талаб этмоқда. Тошкент шаҳрида Ички ишлар бош бошқармаси билан

ҳамкорликда шаҳримизда фоҳишалик билан шуғулланганлиги аниқланган хотин-қизлар билан олиб борилаётган ишлар натижасида йиллар давомида ошиб бораётган фоҳишалар сони 2018 йил якунида ўтган йилга нисбатан 162 тага камайишига эришилди.

Ўтган 2018 йилнинг июль ойида жами 413 нафар шу тоифадаги аёллардан 99 нафари Тошкент шаҳрида доимий яшовчи, 314 нафари бошқа вилоятлардан келиб, Тошкент шаҳрида фоҳишалик билан шуғулланган аёллар эканлиги аниқланди. Бу аёлларнинг рўйхатлари вилоятлар кесимида Қорақалпоғистон Республикаси ва вилоятлар хотин-қизлар кўмиталарига яшаш жойида муҳокама қилиниши ва зарур тадбирлар белгилаш мақсадида юборилди. Тошкент шаҳридаги 99 нафар хотин-қиз билан туман Хотин-қизлар кўмиталари томонидан яшаш жойларида муҳокамалар ўтказилди, муаммолари ўрганилиб, маънавий-таъсир ўтказиш чоралари қўрилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2018 йил 2 июлдаги "Ижтимоий реабилитация қилиш ва мослаштириш, шунингдек, оилавий-маиший зўрлик ишлатишнинг олдини олиш тизимини такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида"ги қарори асосида ташкил этилиши белгиланган марказлар фаолияти самарали натижа бериши кутилмоқда. Сизнингча, бу марказлар юртимизнинг оилавий муаммоларига тўлалигича ечим топа олармикан?

Опа саволимизни эшитиб, бир оз ўйга толди.

– Бугунги кунда Тошкент шаҳар ва туман Хотин-қизлар кўмиталари қошида "Зўрлик ишлатишдан жабр кўрган шахсларни реабилитация қилиш ва мослаштириш ҳамда ўз жонига қасд қилишнинг олдини олиш марказлари"ни ташкил этиш ишлари олиб борилмоқда. Қарорда босқичма-босқич барча ҳудудларда шундай марказларни ташкил этиш тавсия этилган. Ҳозирги кунда кунда шаҳримизнинг Шайхонтоҳур ва Юнусобод туманларида марказлар фаолияти йўлга

қўйилди. Ушбу марказга кириб келаётган хотин-қизларнинг ҳар бири ишонч ва умидини сўндирган опа-сингилларимиздир. Агар уларнинг муаммоларини ҳудди ўзимизнинг муаммоларимиз каби қабул қилмасак, марказ ташкил этилгани қуруқ ва ҳавойи гап бўлиб қолаверади. Шунингдек, бу ҳолатларнинг олдини олишда таълим муассасаларида фаолият олиб борадиган психологлар томонидан ўқувчи қизлар ўртасида ўтказиладиган психологик тестлар орқали "хавф гуруҳи"га кирувчи қизларни аниқлаш ва улар билан яқка тартибда ишлаш тизими йўлга қўйилмоқда, маҳаллаларда ҳам мутахассислар томонидан оилаларни ўрганиш давомида руҳий тушунлиққа тушиб қолган, депрессия ҳолатидаги хотин-қизларни аниқлаган ҳолда, уларни психологлар қўригидан ўтказишни ташкил этишлари, оилавий муаммолар содир бўлаётган оилаларда хотин-қизлар билан яқка тартибда ишлаш тизимини йўлга қўйиш жараёнига алоҳида эътибор қаратилмоқда.

Опа сўхбатимиз асосида тинимсиз жиринглаётган телефон кўнғирқларига ҳам жавоб беришга улгурди. Кам таъминланган оилаларга ёрдам, ажримларнинг олдини олувчи Яраштирув комиссиясининг ташвишлари, уй-жой билан таъминлаш каби бир қанча масалалар ечимини зукколик ва топқирлик билан ҳал этаётган замондошимизнинг шижоати ва ғайратидан хурсанд бўлдим. Ва сўхбатимиз хулосаси учун сўхбатдошимизнинг ушбу мuloqазаларини танладим:

– Қайси бир хонадонда ташвиш бўлса, демак ўша жойда ақлли ва заковатли аёл меҳрига муҳтожлик бор. Ё қайнона, ё келин қайсидир ўринларда хатога йўл қўйган. Тилғим, бугунги кун хотин-қизлари ўзларига юқлатилган вазифаларни ва масъулиятни чин дилдан ҳис қилган ҳолда яшашни ўрганишсин. Зеро, жамият ҳам, яқинларимиз ҳам биздан ана шу фидойиликни кутмоқда.

**Мухтасар
ТОЖИМАТОВА,
"Оила ва жамият"
муҳбири**

Сўхбатдошимизнинг ушбу мuloqазалари бизнинг-да кўнглимизга равшанлик бахш этди. Ҳа, бугунги кун талаблари ва имконлари ўзгача... Айниқса, пойтахтда фаолият олиб боришнинг ўзига хос масъулияти бўлади. Дастлаб бу вазифани Дилбар опага ишониб топширишганида ҳаяжон ва хавотирдан ўзини йўқотиб қўяётган эди. Аммо қалбидаги Ватанга бўлган муҳаббати унга битмас-туганмас куч-ғайрат бағишлади. Ҳар бир вазифага ўз муносабати ва ёндашуви сингдириб ишлашни ўрганди. Атрофидаги инсонлар ҳам аста-секин унинг бу фидойилигини қадрлай бошлади.

– 2018 йилда Хотин-қизлар кўмиталари раислари ва мутахассислари томонидан суд жараёнларида "жамоатчи ҳимоячи" сифатида иштирок этиш амалиёти йўлга қўйилганлиги айни муддао бўлди, – дейди Дилбар опа. – Тошкент шаҳрида ўтказилган 39 та суд жараёнида хотин-қизларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиб, уларни қафиллик асосида жазодан озод этилишига эришдик. Оила-турмуш даражасидаги жиноятлар сонини кескин камайтириш юзасидан олиб борилган ишлар натижасида 905 оилада нотинчлик бартараф этилиб, туман ИИБлари ҳисобидан чиқарилди. Олиб борган тадбирларимиз натижасида Тошкент шаҳридаги 50% маҳалладан 59 таси (11,7%)да 2018 йил давомида умуман жиноят содир этилмаган.

Бироқ хотин-қизлар ўртасидаги ҳуқуқбузарлик ва жиноятчиликнинг олдини олиш юзасидан профилактика ишларида ҳамкор ташкилотлар билан биргаликдаги ишлар етарли даражада

йўлга қўйилмаганлиги жуда кўп салбий ҳолатларга олиб келмоқда. Жумладан, хотин-қизлар томонидан содир этилган жиноятларнинг турлари билан таҳлил этилганида, улар орасида ўта оғир жиноятларнинг салмоғи катта эканлиги кузатилди. Масалан, аёллар томонидан қотиллик, қасддан баданга оғир тан жароҳати етказиш, босқинчилик каби оғир жиноятлар содир этилиши улар ўртасида олиб борилаётган ишларнинг самарадорлиги етарли эмаслигини кўрсатмоқда. Демак, биз янада кўпроқ изланишимиз, меҳнат қилишимиз талаб этилади.

Опанинг куюнганича бор, бундай жиноятларнинг хотин-қизлар томонидан содир бўлиши жуда ачинарли ҳолат. Жиноятга қўл урган хотин-қизларнинг жиноят содир этишига сабаб бўлган ҳолатлар ўрганилганида, асосан оиладаги носоғлом муҳит ва турли оилавий низолар, мол-мулк, мерос талашиш орқали, моддий етишмовчилик каби ҳолатлар аниқланди.

– Жиноят содир этган хотин-қизларнинг бандлик даражасини таҳлил қилганимизда, 52 фоиз жиноятлар ишлаш лаёқатига эга бўлган ҳолда, ҳеч қаерда ишламасдан, ўқимасдан юрган, ёки вақтинчалик ишлар билан шуғулланган аёллар, шунингдек, уй бекалари ва пенсионерлар томонидан содир этилганлиги аниқланди. Демак, хотин-қизларни иш билан таъминлаш масалаларига янада жиддий эътибор қаратмоғимиз зарур. 2018 йил давомида хотин-қизлар бандлигини таъминлаш борасида олиб борилаётган ишлар доирасида 5200 нафар ишсиз хотин-қиз рўхатини уйма-уй юриб шакллантирдик. Ана

JINOYAT ZANJIRINI

Ijtimoiy muhofaza bir tizimga solinadimi?

конференция

Хукм эълон қилинган аёлларнинг фарзандлари 3 ёшгача онаси билан бирга яшайди. Уч ёшга тўлганидан сўнг улар болалар уйига жўнатилади. Аёл жазони ўташ муассасасидан чиққач, уни оиласи ҳам қабул қилмаган ҳолатлар кўплаб учрайди. Натижада аёл болаларини ҳам тополмайди, ҳам уй-жойсиз кўчада қолади. Хўш, ана шундай вазиятга тушиб қолган инсонларни руҳий кризис ҳолатидан чиқариш учун қандай амалий ҳаракатлар қилинмоқда?

Пойтахтимизда “Оила” илмий-амалий тадқиқот маркази, Буюк Британиянинг Ўзбекистондаги элчихонаси ҳамда Германия халқ университетлари Ассоциациясининг (DVV International) Ўзбекистондаги филиали ҳамкорлигида “Ижтимоий шериклик: муаммолар ва истиқболлар” мавзусида халқаро конференция бўлиб ўтди. Унда “Оила” маркази мутахассислари ва халқаро экспертлар, журналистлар иштирок этишди.

ҲУҚУҚИЙ ПСИХОЛОГИК МАСЛАҲАТ ЗАРУР!

– “Оила” илмий-амалий тадқиқот маркази қошида фаолият юритаётган ҳудудий бошқарма ва бўлимлар мунтазам равишда ҳар бир оиланинг ижтимоий аҳоли, муаммоларини ўрганиб келмоқда, – дейди Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамаси ҳузуридаги “Оила” илмий-амалий тадқиқот маркази бўлим бошлиғи Гулнора Эшонхонова. – Оилавий ажримларнинг олдини олиш, ночор оилаларга ёрдам бериш, ҳуқуқий-психологик маслаҳат тизимининг ташкил этилиши кўплаб муаммоларнинг амалий ечимини топишига хизмат қилмоқда. Эндликда барча тегишли ташкилотлар билан ҳамкорлик ва шерикчиликда жазони ўташ муассасаларидан озод этилган фуқароларни жамиятда ҳар тарафлама ўз ўрниларини топишларига кўмаклашишда ҳам самарали ишлар амалга ошириб келинмоқда. Марказимиз оилаларни ижтимоий ҳимоя қилиш масъулиятини ўз зиммасига олар экан, энди ҳар бир ҳудудда истиқомат қилаётган оилаларнинг шароити, уларнинг қайси бирига қандай ёрдам кераклиги ҳақидаги маълумотларни аниқлаб, муаммоларни тегишли ташкилотлар ҳамкорлигида ҳал қилиб боради.

НЕГА АЁЛ ЖАЗОНИ ЎТАШ МУАССАСАСИГА ҚАЙТИШНИ ИСТАДИ?

– Фарғона вилоятида яшовчи қиз жазо муддатини ўтаб бўлгач, оиллага қайтди, – дейди конференция модератори Венера Эрматова. – Аммо ўз оиласида ота-онаси, сингиллари томонидан унга салбий муносабатда бўлишгани оқибатида қиз: “Мен яна жазо колониясига қайтишни хоҳлайман”, – деб тегишли жойларга мурожаат қилди. Унинг айтишича, ўз яқинларидан кўра, уни жазо колониясидиги дугоналари яхши тушунишган, кўнглига йўл топа олишган. Бу каби муаммолар ҳар бир собиқ маҳбусни қийнайди. Айниқса, у аёл, она бўлса. Турмуш ўртоғи, фарзандлари, қайнона-қайнатаси томонидан ёмон муносабат билдирилиши оқибатида бу аёллар ана эгри йўлга тушиб қолади. Ишда, оилада, яқинлари қалбида жой эгаллаш улар учун ўта мураккаб, ҳатто тасаввур этиб бўлмайдиган орузга айланади. Ушбу конференцияда бу каби муаммолар ўртага ташланди. Мавжуд ҳолатларга ташкилотларнинг эътиборини қаратиш бизнинг асосий мақсадимиздир. Бу эса келгусида ижтимоий-психологик, ҳуқуқий томондан ана шундай ин-

сонларнинг жамиятда ўз ўрниларини топишга кўмаклашишимизга кенг йўл очади.

ЖИНОЯТ ЗАНЖИРИГА БАРҲАМ БЕРИЛАДИМИ?

Бизнинг маҳаллада жазони ўташ муассасасидан қайтган бир инсонни биламан. Уч нафар фарзанди, 70 дан ошган онаси бор. Яқинда ўша йигит учинчи марта қамалди. У билан суҳбатлашганимда қамоқхонада яшаш бу ёқда яшашдан кўра яхшироқ эканини айтган эди. Қолаверса, у ўз оиласи олдидаги масъулиятни бўйнига олишни истамаяпти. Охириги марта жазони ўташ муассасасидан қайтганида унга гўрковнинг ёрдамчиси бўлиб ишлашни таклиф қилишган. Ахир бундай иш билан у 3 та боласини қандай боқиши мумкин? Моддий етишмовчилик туфайли у яна ўғирликка қўл урди. Ана шундай жиноят занжирига барҳам бериш борасида марказнинг қандай режалари бор?

Ушбу саволга марказ мутахассислари шундай жавоб беришди:

– Шу пайтгача бу каби муаммоларни бевосита ҳал қилмаган бўлсак-да, билвосита таъсир кўрсатишга ҳаракат қилдик. Малакали психологлар ва маслаҳатчилар бизга бу борада ёрдам кўрсатишди. Ва бу жараёнда билдикки, мақсадимизга тўла эришишимиз учун бизга ижтимоий шериклик зарур экан. Ҳар бир инсон фожиаси ортида қанча инсонларнинг тақдирлари турибди. Агар бу тақдирларга бепарво бўлсак, жиноятлар занжири давом этиб кетаверади. Жазони ўташ муассасасидан қайтган ҳар бир инсон билан маҳалла фаоллари, ҳуқуқшунос, ички ишлар бўлими ходимлари, халқ таълими вакиллари – барчаси ҳамкорликда тизимли иш олиб борса, ўша инсоннинг жамиятга ўрганиши осон кечади. Ўзига бўлган ишонч кучаяди. Калонияда махсус тизим ишлайди. У ердаги тартибга қўйилган одам мустақил фикр юрита олмай қолиши мумкин. Қамоқдан қайтганида жамият ҳам, одамлар ҳам ўзгарган бўлади, натижада ўзини беғона ҳис қила бошлайди. Шу боис ҳам ижтимоий шериклик жуда муҳим деб ҳисоблаймиз. Бугунги конференциянинг мулоқот майдонида ушбу ҳамкорлик борасида мутахассислар ўзаро келишиб олишди.

ЖУРНАЛИСТЛАР КЎМАГИ ЖУДА МУҲИМ

Хукм эълон қилинган аёлларнинг фарзандлари 3 ёшгача она-

си билан бирга яшайди. Уч ёшга тўлганидан сўнг улар болалар уйига жўнатилади. Аёл жазони ўташ муассасасидан чиққач, уни оиласи ҳам қабул қилмаган ҳолатлар кўплаб учрайди. Натижада аёл болаларини ҳам тополмайди, ҳам уй-жойсиз кўчада қолади. Хўш, ана шундай вазиятга тушиб қолган инсонларни руҳий кризис ҳолатидан чиқариш учун қандай амалий ҳаракатлар қилинмоқда?

Шундай ҳолатлардан хабаримиз бор. Президентимизнинг 2018 йил 2 февралдаги “Хотин-қизларни қўллаб-қувватлаш ва оила институтини мустаҳкамлаш соҳасидаги фаолиятини тубдан такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги фармонида Хотин-қизларни ва оилани қўллаб-қувватлаш жамоат фондига ташкил этилиши белгиланган. Ушбу жамғарма ҳисобидан ана шундай вазиятдаги хотин-қизларга ҳам уй-жой берилмоқда. Шунинг билан биргаликда уларни иш билан таъминлаш борасида ҳам алоҳида банди бор. Оила концепциясига асосан биз жазони ўташ муассасасидан озод этилган аёлларни тадбиркорлик билан шуғулланишга ўргатмоқчимиз. Шунингдек, ҳукм туфайли она меҳридан жудо бўлган болаларга ҳам алоҳида эътибор қаратмоқчимиз. Уларни болалар уйига олиб боришдан олдин қариндошлари билан маслаҳатлашамиз. Агар бола қариндошлари билан қолса, ўша боланинг қалбида онасига нисбатан ёмон фикр ва муносабат шаклланмайди. Агар болалар уйига борса, бола психологик зарбага дуч келиши аниқ. Бунинг учун эса жамоатчилик фикрини шакллантиришимиз талаб этилади. Журналистлар ана шу жараёнда бизга ёрдам берсалар нур устига аъло нур бўлар эди.

Конференцияда бугунги кунда юртимиздаги оилаларда турли муаммоларнинг олдини олиш, ҳал этиш, ижтимоий ҳимояга муҳтож оилаларга иқтисодий, ҳуқуқий, психологик, маънавий кўмак бериш ишлари қай даражада олиб борилаётгани муҳокама қилинди. Хусусан, унда жазони ўтган муассасаларидан озод этилган шахсларнинг ижтимоий мослашуви борасида мавжуд муаммолар ва келгусида ҳамкор ташкилотлар билан мазкур масалаларни ҳал қилиш бўйича муҳим режалар устида ишланди.

Мухтасар Шермухаммад қизи тайёрлади.

Биргина қалтис қадам инсон ҳаётини ўзгартириб юбориши мумкин. Кейинги пушмон – ўзинга душман, дейди халқимиз. Ундан ҳам ёмони, бир хато кейингисини келтириб чиқаради. Масалан, шу пайтгача қамалганларнинг ўғлига ҳеч ким қиз бермас, қизини келин қилишга ҳадиксирарди. Ишга қираман деб қаерга бормасин, ҳужжат тўлдираётганида “қариндошларингиздан бирортаси олдин ёки айна кунда жиноий жавобгарликка тортилганим”, деган саволнинг ўзиёқ номзоднинг келажагига нуқта қўярди. Бундай оғир юкни кўтариб ўсган болаларнинг ҳаётда ўз ўрнини топиши қийин бўлган.

Эндликда қарашлар ўзгарди. Президентимиз афғига кўра жазони ўташ муассасаларидан озод қилинган кўплаб юртдошларимиз эл қатори, бинойида яшаб юрибди. Ишга қирмоқчи бўлган одамдан ҳеч ким яқинларингдан кимдир қамалганим деб сўрамайди. Лекин ҳамма ҳам чин дилдан пушаймон бўлавермас, давлат раҳбарининг, халқнинг бағрикенглигини, мурувати-ни суъистеъмол қиладиган тавбаси, ёлғонлар ҳам кам эмас экан.

Тошкент вилояти Зангиота туманидаги аёллар жазони ўташ муассасасига кирдим. Ҳар қадамда қоровул. Ҳужжатларимни синчилаб текшириб, навбатдаги эшикка ўтказиб юборишди. Ҳибсхонага олиб борадиган темир панжараларнинг шарақа-шуруқидан бошқа нарсаси эшитилмади.

Ҳамроҳим – назоратчи аёл дастлаб маҳкумалар яшайдиган ётоқхонага бошлади. Қўрпа-тўшақлар, чойшаблар озода. Хона ёруғ ва иссиқ.

– Маҳкумаларнинг кўпчилиги муассасамиздаги тикув цехида ишлайди, – дейди ҳамроҳим. – Ҳамма қатори маош олади. Кекса ва ногиронларнинг яшаш жойи бўлак. Дардага чалинганларники ҳам алоҳида. Ўттиз ёшгача бўлган маҳкумалар ўқитилади. Ҳомилдор ва ёш болали аёлларга тегишли имтиёзлар яратилган. Ўттиз йиллик фаолиятим давомида ҳар хил маҳкумаларни кўрдим. Бу ердан чиққач, кўплари ўзидан тинчиб кетади. Айримлари эса кўп ўтмай қайтиб келади.

Ҳамроҳим маҳкумалар билан суҳбатлашиш учун мўъжазгина кутубхонага бошлади. Китобларга разм соламан. Тоқчаларда таниқли шоирлар Абдулла Орипов, Эркин Воҳидов, Сирожиiddин Саййиднинг тўпламлари ярқираб турибди. Айниқса, маҳоратли ёзувчи Эркин Аъзамнинг “Эрталабки хаёллар” китоби ўқилаверганидан муқоваси титилиб кетибди.

Эшикдан салом бериб, маҳкумалардан бири кириб келди. Қўришдик. Суҳсурдай аёл. Кўчада қўрсангиз, жиноятчи, деб ўйламайсиз. Тенгдошим экан. Ўттиздан ошиб қуюлган бу шўрликнинг на оиласи, на яқинлари бор.

“Онадан эрта етим қолдим. Ўғай онам акам билан мени пул топиш учун кўчага қариб юборарди. Қуруқ қўл билан қайтсак, уйга киритмасди, – дейди ўзини Нафосат деб таништирган маҳкума. (Суҳбатдошларимнинг илтимосига кўра улар ҳақида тўлиқ маълумот бермадим – А.У.) – Уйга бормаган кунларимиз кўчада тунарди. Яшаш жойимни тайини бўлмагач, ўғилларнинг квартирасига кўчиб ўтдим.

QANDAY UZISH MUMKIN?

Ayollar jazoni o'tash muassasasi mahkumalar bilan suhbat

Шефимиз Маша деган аёл эди. У ўғрилиқка ўргатди. Топганимизни бўлишиб олардик. Аста-секин катта бозорлардан "ўлжа" излайдиган бўлдик. Харидорларнинг чўнтагини кесиб, кўлга тушдим — қамалдим. Ўн тўрт ёшдан то ўн саккизгача жазони ўсмирлар ахлоқ тузатиш колониясида ўтаганман. Озодликка чиққач, ўша ерда орттирган дугоналаримнинг "шайка"сига қўшилиб, яна ўғрилиқ қилдим. Йигирма тўрт, йигирма саккиз, ўттиз ва ўттиз уч ёшгача умумий колонияларда ўтириб чиқдим. Охирида Юнусободдаги савдо дўконидан бир қизнинг чўнтагини кесиб, пули ва телефонини олгандим. Дўконда камера бор экан. Бир ҳафтада ушлашди. Бу сафар саккиз йилу бир ойга кесишди.

Озодликда юрган пайтларим кўп жойдан иш сўрадим. Ҳамма ҳадиксираб қаради. Кўнгли сўрайдиган одам топилмади. Кўчада танишган йигитим билан кўчада оила қурдик. Фарзандим қамоқхонада туғилди. Ўғлимнинг ақли ҳамма нарасага етди. Ўтган сафар учрашувга келганида: "Она, нега сизни қамаб қўйишди? Отам қаерда? Ҳамма мендан кимнинг боласисан, деб сўрапти", деди. Унга ўғриман, дейишга уялдим. Кетгач, қорни оч, усти очик қолмадиман, деб кечалари уйғониб кетаман. Далага чиқиб пахта теришга, кимнингдир уй ишларини қилиб, ҳатто қурилишда ишлаб, бетон қоришга ҳам розиман. Озодликка чиқиб, боламни баргига олсам бас".

Нега одамзод шундай-а? Боши деворга тўқ этиб тегсам кўзи очилмайди. Ҳой, ўзингни билиб-туриб чоғга ташлама, дейишсам қулоқ солмайди. Ўз нафси йўлида ҳеч нарсадан қайтмайди. Қўлига кишан солинганидан кейингина хатолари ёдига тушади.

Навбатдаги маҳкуманинг ҳам хуснини сўз билан ифодалаш мушкул. Сиртдан қараганда, одобидай, аслида — ношукр. Садоқатнинг бетига тулурган. Аёллик шаънини тепкилаб ўтган. Фоҳишалардан жирканмаган. Қанча ойда келинларни йўлдан уриб, тирик бевадаларга айлантирган. Болаларини ота-она меҳридан жудо қилган. Энди ўзи меҳр-шафқатга муҳтож. Тавба-тазарруда.

"Хавас қилгудек оилам бор эди. Енгил ҳою хавасларга берилиб, барбод қилдим, — дейди ҳали ўттизга қирмаган Дилбархон. — Шунчаки қизиқиб интернетга кирганим. Фейсбукка аъзо бўлдим. Бирпасда кўплаб дўстлар орттирдим. Наргиза деган аёл билан танишдим. Туркияда яшай иш борилиги, бир йилда ҳам уйли, ҳам машинали бўлишимни айтди. Унга ишониб, Туркияга кетдим. Очликдан ўлсаман бу ишни қилмаслигим керак эди, аммо у ерда фоҳишалар қилдим. Ўйдагиларни Россияда ишлайман, деб алдадим. Пул топишга қизиқиб, қишлоғимиздаги қизлариям йўлдан урдим. Бора-бора ҳаётим қиймат қўлгандек дўзахга айланди. Қизлар билан келишиб, у ердан қочиш режасини туздик. Ҳамма нараса муҳайё бўлса, жаннатда яшагандек юрибмиз, сизларга нима етмаяпти ўзи, деб қолганлар ҳам бўлди. Лекин ўзим қақирган қизларни олиб, элчихонамизга қочиб бордик. Наргизани топишди. Ундан паспортимизни қайтариб олдик. Элчихонадан ҳаммамизга билет қилиб беришди. Мен Қирғизистондан Фарғонага ўтаман, деб самолётга ўтирдим. Икки соатда манзилга етиб келдим. Аэропортда Руслан

деган йигит кутиб олди. Наргиза унга: "Қизларимни қочириб юборди. Уни ўлдир", деб тайинлаган экан. Руслан овлоқ жойга олиб бориб, агар ўзига хизмат қилсам, ўлдирмаслигини айтди. У билан яна Туркияга қайтдим. Ҳар бир миқоздан уч, тўрт юз доллар олиб берардим. Тез орада Наргизанинг бутун гуруҳи Дубайда кўлга олинди. Ўша ерда Наргизани учратдим. Ўша ердан бизни шу ерга жўнатишди. Дубайда онам билан телефон орқали гаплашганда, "Қизим, қидирувда экансан. Ишингни ҳал қилиб кет", деганди. Қайганимда ўлганига қирқ беш кун бўлган экан. Ўғлимни олиб келишганда, ўз боламни танимадим. Ташлаб кетганимда бир ёшу бир ойлик эди. Олтига тўлибди. Қилган ишимдан пушаймонман.

Кейинги суҳбатдошим - олтимиш олти ёшли онахон. Кутубхонадан кўп китоб олиб ўқир экан. Ҳозир шундай улуғ ёшдаги оналар шоду хуррамликда

фарзандлари ардоғида яшаётганини ҳамма билади. Бу қария эса энг хавфли жиноятчи, деган ном билан панжара ортида ўтирибди. Тўққиз марта судланиб, йигирма саккиз йил қамалган.

"Дунёдаги энг гуноҳкор онам, — дейди Мақсуда опа. — Охирги марта судланганимда, ўғлим: "Она, нега болаларингни ўйламадинг? Ўйламасансан, унда нега туғдинг? Ҳаммамизни тириклик гўрга тикдинг-ку", деб йўғлади. Қизларим эса: "Дунёда сиздан яқин инсонимиз йўқ эди. Нима хизматингиз бўлса, қилардик. Бириб билганингиздан қолмадингиз. Энди бизга хат ёзмаг. Шу туфайли уйимизда жанжал-тўполон," дейишди. Қинғир ишларга қандай аралашиб қолганимни ўзим билмайман. Мен каттагина амалдорнинг хотини бўлганман. Уйимизга: "Эрингизга айтинг, фалон жойга ишга қиритиб қўйсин ёки ўғлимни ўқишга гаплашиб берсин", деб кўпчилик келарди. Менинг кистовим билан ўртага тушиб, эрим ишдан бўшаб кетди. Ўзим тижорат билан шуғулланаман, деб фирбгарлар тузоғига олиндим. Қамалиб чиқганимдан кейин эрим ташлаб кетди. Ота-онам оламдан ўтгандаям қамоқда эдим.

Она бўлиб болаларимни бирор марта боғча ёки мактабга олиб бормадим. Ўз қўлларим билан таомлар пишириб беролмадим. Умрим кўчада, қамоқда ўтди. Ҳисобли дунё экан. Қилмишимга яраша жазо оляпман. Аммо умидимни узганим йўқ. Болаларим, набираларим бағрида бўлишни истайман".

Тушликка яқин кутубхонадаги маҳкумалар гўдақларини кўриш вақти бўлганини айтишди. Улар билан болалар хонасига бордим. Тўғри, бу ер қамоқхона. Ҳамма нараса муҳайё бўлмаса-да, лекин яшашга шароит етарли. Чақалоқлар хонаси, болалар боғчаси алоҳида. Ҳомилдор ва фарзандли аёлларга фойдали витаминларга бой озиқ-овқатлар бериларкан. Янги туғилган чақалоқ қирқ кунгача онаси билан бирга. Гўдагини бағрига босиб, тўйиб-тўйиб ҳидлаётган оналарнинг берибди:

— Қизалоғингизнинг исми нима, — деб сўрайман.

"Озода, — дейди Гулнора исмли маҳкума. — Ўзим бир неча бор судланганман. Турмуш ўртоғимнинг ҳам жони қамоқхонада узилган. Ота-онам ўтиб кетди. Ортдан акам, Озодликка чиқиб, ота уйимга борганимда, акамнинг хотини сиздирмади. Уйни бўлиб беринлар,

жоиз билмадим. Деярли, ҳаммасининг нолиши бир хил. Бирор жойдан иш тополмагани ёки етишмовчиликлардан эгри йўлга кириб кетганини айтади. Бунга маҳалла, ҳокимият ва жамиятни сабабчи, деб ўйлайди. Ҳуқуқ тартибот идораларига эътирозлари кўп.

"— Қамоқхона маҳкумаларнинг доимий уйига айланиб қолмаслиги керак, — дейди психология фанлари номзоди, доцент Омина Отажонова. — Бу ерда ўтириб хатолари ҳақида ўйлаши, виждони қийналиши, хатоларидан тўғри хулоса чиқариши лозим.

Мутахассис сифатда ҳаётни кўп кузатганман. Баъзилар учун қамоқхонада ўтириб чиқиш гўёки, обрў. Ҳамма ундан кўрқиши шарт. Сиз ёзишга ботинолмаган, бир неча марта қамалган Шоира исмли аёлнинг сўзларига эътибор бердингизми? "Ўша кунни кўчага Худо деб чиққандим. Умрим бўйи қанча ўғирликлар қилдим. Бунисиниям эплаб кетаман, деб ўйлагандим. Эпполмадим. Шуни қасрига қамоқда ўтирибман", дейди. Қилган ишидан эмас, қинғирликни эпполмаганидан пушаймонда. Ҳамма бало шунда.

Инсонга сиртдан баҳо бериш осон. Унда ёвузлик қачон пайдо бўлди? Нега қайта-қайта жиноятга қўл урди? Унга тутқинлик билан озодлик фарқ қилмайди. Ҳаётдан, одамлардан нафратланади? Зулм ва тажовуз кўрган бола аламзада бўлиб ўсади. Қиз бола эса меҳрга, ҳимояга кўпроқ муҳтож бўлади. Баъзан ёмон йўлга кириб кетган ёки қамалган хотин-қизларни кўриб, хаёлимдан: "Шуларнинг ҳам отаси бормикан? Ака-укалари қаерга қарадийкин? Эри-чи", деган саволлар ўтади.

Илгари момоларимизнинг кунни арпа унга қолсам умр йўлдошига ишонган. Топганига қаноат қилган. Эр-хотин бир-бирига овозини балоқдлаб гапирмаган. Худодан кўрққан. Қўни-қўшнилардан уялган. Энди-чи?.. Эрга тегилшдан воз кечаётган қизлар ёки уйланмасдан ўтаётган йигитлар пайдо бўлаётгани фожиа. Бола ўз онасини қариялар уйига ташлаб келяпти. Оналар ўз боласидан воз кечаяпти. Ўз жонига қасд қилаяпти. Бир парча ер учун ака-ука билан қирпичоқ, фарзанд отадан юз ўғирляпти... Буларнинг замирида фақат жоҳиллик, очкўзлик ва боқимандалик ётибди.

Аёл эркакнинг бўйни, деймиз. Бўйин қаргага бурилса, бош ўша томонга қарайди. Нафс балосидан турмуш ўртоғини жиноятга бошлаб, қамоққа тиккан аёлларга нима дейсиз? Фаридиддин Аттор айтадики: "Яхши аёл оиласини саодатга элтади. Ёмон аёл эса икки дунёсини барбод қилади". Жаҳолатнинг давоси фақат маърифат. Бошқа йўл йўқ".

Эҳтимол, ушбу мақолада ёзилган маҳкумаларнинг қисмати бошқаларга сабоқ бўлар. Жамиятда жиноятчилик камаяр. Лекин қамоқхонадан чиқиб кетаётганимда, яқинларини кўриш илнжиде келганларга қўзим тушди. Қарамонларимиз ўз жазоларини ўтаб, уйларида кириб боришса, бу қувонччи ҳеч нарасага қийслаб бўлмайди. Бу ерда қуёш қайси томондан чиқиб, қаерга ботишининг қизиги йўқ. Кеча билан кундуз алмашаверади. Панжара ортида умр ўтаверадим. Лекин бу на шом, на тонг...

Адиба УМИРОВА
Ўзбекистон Ёзувчилар уюшмаси аъзоси

SAYYOHILAR →

← NIMADAN

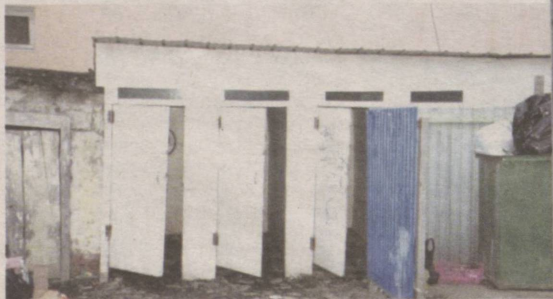
NOROZI? →

Мун Чжэ, хитойлик тadbirkor:

– Хитой билан Ўзбекистон ўртасида савдо алоқалари жадал ривожланиб бормоқда. Шунга қарамай Хитойнинг Ўзбекистондаги консуллигидан виза олиш муддати узоқ давом этади. Айрим вақтларда бир ойгача чўзилиб кетади. Қозоғистон, Қирғизистон каби давлатларда энг кўпи билан бир ҳафтада чиқишга гувоҳ бўлганман. Ўзим тadbirkor бўлганим учун вақтнинг қадрига етаман. Бир ойда мавсум ўтиб кетиши ёки бизнес режа ўзгариб кетиши ҳеч гап эмас. Туризм соҳаси вакилларига бир илтимосим бор, шу муаммони ҳал қилиб берса,

Сайёҳлар нимадан норози? Бугун Ўзбекистонга дунёнинг қатор мамлакатларидан кўп сонли сайёҳларнинг келиши ижобий ҳол, албатта. Бироқ масаланинг

иккинчи томони ҳам бор. Биз хорижий сайёҳларни муносиб кутиб олиш ва талаб даражасида хизмат кўрсатишга тайёرمизми? Улар ўз сайёҳлари давомида қайси жиҳатларга эътибор қаратишмоқда?

инвесторлар ва тadbirkorлар учун зўр иш бўларди.

Михаил Казаков, тadbirkor:

– Ҳамма сайёҳ ҳам Ўзбекистонга самолётда келади, деган инсон адашади. Қозоғистон, Қирғизистон ва Ўзбекистон ўртасидаги чегара худудларида ўтиш жойлари аянчли ҳолатда. Қоплонбек, Сариағач ва бошқа ўтиш жойлари ахлатга тўлиб кетган. Ана шу жойларнинг санитария-гигиенасига, ободлигига эътибор қаратишни маслаҳат берган бўлардим. Эллиқдан ортиқ давлатга бемалол кириб, чиқиш имконияти эмас. Инвестиция киритиш учун бир йилда Ўзбекистонга бир неча марта

келиб-кетганим ҳисобидан паспортим штампга тўлиб кетди. Бошқа давлатларда рўйхатга қайд қилиш алоҳида карточкалар орқали амалга оширилади. Майли, паспортга штамп босиш ўзига хос тартиб бўлсин, бунга ҳам розимиз. Бироқ у штамплардаги ёзувларни ўқиш муаммо?! Агарда қайсидир давлатга борганингизда паспортингизни бошқа тилга таржима қилдиришга тўғри келса, бу штамплардаги қўйишдан ҳарфларни ўқиш ва тушуниш ечилмайдиган масала бўлиб қолади.

Азизбек Султонов, тadbirkor:

– Хориждан юртимизга келган меҳмон меҳмонхона ёки

ижарага олинган манзилдаги милиция бўлимига бориб рўйхатдан ўтиши керак. Бу ҳақда кичик қогоз берилади. Уни ёнингизда олиб юришингиз шарт. Яқинда келган хитойлик сайёҳ дўстларим, бу қогозни йўқотиб қўйса, жазоланамизми, уни нима қилиш керак, деган мазмунда турли саволлар беришиб, қогозни йўқотиб қўйишдан хавотирга тушди. Бу жараён ҳам туристларни юртимизга келмаслиги учун битта сабаб бўлиб қолиши, оддий эътиборсизлик юртимиз шаънига доғ тушириши мумкин. Яқинда ўтказилган Зиёрат туризми форумига хорижлик ҳамкорларимизни олиб бордим. Табиийки, улар

нинг ҳаммаси мусулмон давлатларидан келган, намоз ўқийди. Ташкилотчилар келган меҳмонларга жойнамоз етказиб бера олмаганига гувоҳ бўлдим. Жуда уятли иш бўлди.

Олимжон Шарипов, тadbirkor:

– Туризм бўйича энг катта масала – бу божхона ходимларининг чет элликларни баъзи қонун-қоидаларни бузганида оғохлантиришсиз жазолаши. Яқинда Ўзбекистонга инвестиция киритиш учун келган чет эллик хоним иш юзасидан Хитойга жўнаб кетишга тўғри келди. Унинг ёнида 8 600 доллар бўлган экан. Юртимизга биринчи марта келгани сабабли декларация

бағрикенглик ва инсонийлик тамойиллари асосида бир мартага кечирилади.

Гурсел Туркурман, тadbirkor:

– Биз қишлоқ хўжалиги йўналишида ҳамкорлик қилиш мақсадида келган эдик. Иқлими иссиқ бўлгани учун Термизни бориб ўрганмоқчи бўлдик. Чунки, эртанишар сабзавот экинларининг уруғларини етказиб бериш билан бирга иссиқхоналар ҳам қурмоқчимиз. Тўғри, Тошкентнинг обод ва кўркемликка гап йўқ. Лекин, биз вақтни тежаш учун енгил автомобилда йўлга чиққан эдик, жуда ҳам қийналдик, йўлларда юриш азоб, ҳожатхоналарнинг йўқлиги ёки борлари ҳам киши дилини хира қилишини эса айтмасам бўлади.

Абдурашул Қодиров, тadbirkor:

– Ўзбекистонда сайёҳликни ривожлантириш борасидаги кўплаб ўзгаришлар таҳсинга лойиқ. Лекин, негадир туризм инфратузилмаси билан шуғулланиш истагидаги ишбилармонларга имтиёзли кредитлар бериш йўлга қўйилмаган. Фақатгина, меҳмонхона курсангиз бундай имкониятга эга бўласиз. Агарда сайёҳларга хизмат кўрсатишнинг бошқа объекларини ишлатмоқчи бўлганларга ҳам бу борада енгилликлар берилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Тўғри, ҳожатхона қуриш ёки текин вай фай ўрнатишдаги имтиёзлар бундан мустасно.

Биз сайёҳлар ва тadbirkorларнинг фикрларини ҳолис ёритишга ҳаракат қилдик. Танқид – келажак меваси эканини кўпчилик яхши билади. Шундай экан, муаммоларга ўз вақтида эътибор қаратиш ва уни бар-тафари этиш ҳам бугуннинг долзарб вазифасидир. Ахир, юртимизга келадиган сайёҳлар оқими ортишидан ҳаммамиз манфаатдормиз.

Сайёра ШОЕВА,
uza.uz

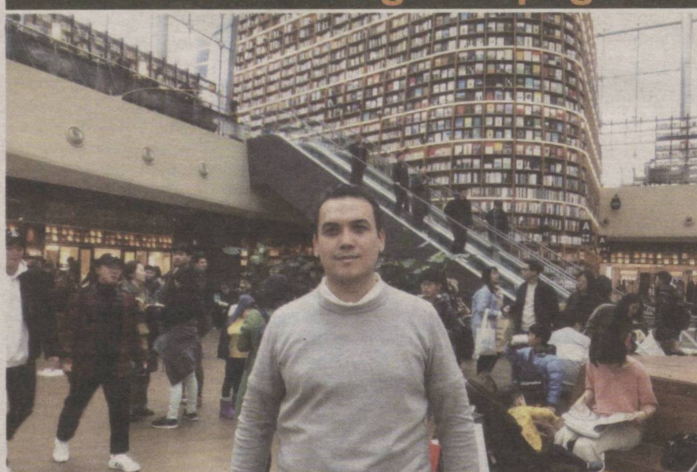
Сўнги ўн йилликда Ҳиндистон ва Хитой "жаҳоннинг энг китобхон давлатлари" рейтингига етакчиликини сақлаб турибди. Бу икки давлатда истикомат қилаётган одамлар ҳафтасига 10 соатдан ошиқроқ вақтини китоб ўқишга сарфлайди. Ҳиндистонда аҳолининг саводхонлик даражаси 74.04 фоизни ташкил этса-да, ҳиндлар инглиз тилини билиши эвазига халқаро китоб бозоридаги маҳсулотлардан тўғридан-тўғри баҳраманд бўлишади. Хитойда эса мاتب-баа соҳаси жуда ривожланган. Хусусан, ҳар йили дунё миқёсида чоп этиладиган китоб маҳсулотларининг 25 фоизидан ошиги Хитой ҳиссасига тўғри келади.

Жанубий Корея китобхонлик масаласида юқоридаги икки давлатдан анча орқада бўлса-да, корейликлар ўқиганларини амалга татбиқ этиш борасида дунёнинг иккинчи рақамли халқи ҳисобланишади. Бу масалада ҳозирча сингапурликларга етадигани йўқ. Корейликлар электрон китоб маҳсулотларини ўқишда ҳам етакчи. Электрон китоблар ўрнини айни кунларда "овозли китоб" (аудио китоб)лар эгалламоқда. Мамлакатда асосан муҳандислик, ахборот технологиялари, тиббиёт йўналишидаги ва аниқ фанларга асосланган китоблар яхши ўқилмоқда.

Жанубий Кореяда аҳолининг китобхонлик даражасини кўтариб туриш учун жамоат кутубхоналарини ривожлантиришга алоҳида эътибор қаратилади. Хусусан, айни пайтда мамлакат миқёсида

TARAQQIYOTGA IZOH KERAK BO'LSA,

kutubxonalarga boqing...

1042 та бундай кутубхона мавжуд. 2019 йилнинг январь ойида қабул қилинган беш йиллик дастурга мувофиқ, мамлакат бўйлаб қўшимча 426 та жамоат кутубхоналарини, шунингдек, 700 дан зиёд кичик ўлчамли кутубхоналар таш-

кил қилиш кўзда тутилмоқда. Мазкур масала шахсан давлат раҳбари назорати остида амалга оширилади.

Суратда Жанубий Корея пойтахти Сеулдаги машҳур COEX кўнгилочар савдо марказида жойлашган Starfield

жамоат кутубхонасини кўриш мумкин. Китобхоналар даврасига қўшилиб, улкан билим манбасининг бир бўлагига айланишингиз билан, шовқини ҳам унутасиз.

Кутубхонадан фойдаланиш бепул, ортиқча расмийчиликларга ҳожат йўқ: кирасиз, зарур китобни танлайсиз ва ўқишга киришасиз. Бу ерда китобхоналар учун барча шароитлар мавжуд. Улар 50 мингдан зиёд номда жамланган китобларни, халқаро ва маҳаллий журнал ва газеталарни мутлоаа қилишлари мумкин. Ташриф буюрувчилар ўзлари учун зарур манбаларни электрон тизимдан осон излаб топишлари, электрон шаклда олишлари мумкин.

Биргина пойтахт Сеулда 120 дан зиёд жамоат кутубхоналари мавжуд. Уларнинг 7 тасида хорижий тиллардаги китоблар жамланган ва хорижликлар ҳам бу ердаги хизматлардан фойдаланишлари мумкин.

Юқоридаги барча давлатларнинг айни кунда жадал ривожланишидан ҳам кўриниб турибдики, китобхонлик ва бу орқали билимларни ўзлаштириш жамият тараққиётида юқори аҳамиятга эга.

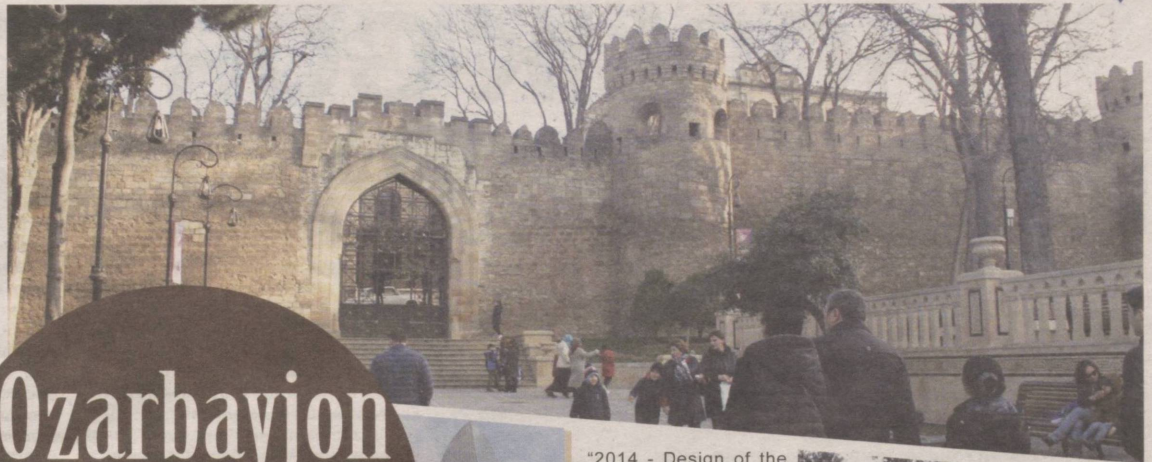
Шухрат САТТОРОВ,
Ёнсей университет
тадқиқотчиси
oilavajamiat@mail.ru

Озарбайжон Республикасининг мамлакатимиздаги элчихонаси хузуридаги Хайдар Алиев номли Озарбайжон маданият маркази томонидан ўзбекистонлик бир гуруҳ журналистлар учун ташкил этилган медиа тур иштирокчилари орасида мен ҳам борлигимни билиб, очиги, ҳаяжонга тушдим. Ахир, бу сеҳрли ўлкага саёҳат қилишни ким ҳам истамайдиган, дейсиз. Болалигимдан “Насимий”, “Аршин мол олон”, “Қайнона”, “Аҳмад қаерда?” каби фильмларни қайта-қайта томоша қилавериб Озарбайжонга меҳрим тушган. “Madaniyat va ta'rifat” телеканалда эфирга узатиладиган “Бағрикенг диёр” муаллифлик кўрсатувим орқали эса мамлакатимизда истиқомат қиладиган озарбайжон миллатига мансуб инсонларнинг турмуш тарзи, урф-одатлари, анъана ва қадриятлари, маданияти ва санъати ҳақида туркум кўрсатувлар тайёрлаганман.

2019 йил, 23 март.

Тошкент-Боку йўналишида учадиган самолётга чиқишимиз билан ҳаяжоним янада ортди. Медиа тур иштирокчиларидан Хайдар Алиев номидаги маданият маркази директори Самир Аббосов, “Ўзбекистон 24” радиоканали муҳаррири Шарофиддин Тўлаганов, “Ўзбекистон” теле-радиоканали муҳаррири Холиёр Абдиев, Ўзбекистон миллий ахборот агентлиги муҳаррири Аслиддин Суёнов, “Kun.uz” интернет сайти ходими Мақсуд Аскарлов, “Qalampir.uz” сайти ходими Қамариддин Шайхов, ҳамда “Севимли” телеканали бошловчиси Дилноза Саидованинг ёнимдалиғи ҳаяжонимни босишга ёрдам берди.

Булутлар узра парвоздан сўнг Боку халқаро аэропортига келдик. Аэропортдан ташқарига чиқишимиз билан кўнглимни ажойиб ҳислар чулғаб олди. Хазар шамолининг беозор эсиши, шундоққина

Ozarbayjon — Hayratlar O'lkasi

тепамизда учиб юрган номаълум қушларнинг жарангдор овози, булутларнинг тўда-тўда бўлиб сузиб юриши, буларнинг бари менинг илк таассуротларим эди.

Биз Низомий Ганжавий, Муҳаммад Фузулий, Саййид Имомиддин Насимий, Қосим Анвар каби кўплаб буюкларни башариятга берган муқаддас тупроққа қадам қўйган эдик.

ИЧКАРИ ШАҲАР, ҚИЗ ҚАЛЪАСИ..

Сафаримизнинг илк куниданоқ Озарбайжон билан танишишни бошладик. Боку — Озарбайжоннинг юраги. Кўкка буй чўзган замонавий бинолар, киши ҳаёлини ўтмишга олиб қочувчи меъморий тарихий обидалар, Хазар денгизининг қуёш нурида жимир-жимир товланиб турувчи суви, ўз тилларида ҳар бир сайёҳга кўтаринки кайфият бағишлаб турувчи балиқчи қушлар, қоши-қўзи ўзимизнинг ўзбекларга ўхшаб кетадиган содда ва самимий одамлар, худди биз каби атрофни ҳаяжон билан томоша қилаётган сайёҳлар.. ҳамма-ҳаммаси мен учун қизиқ эди.

Хазар, яъни Каспий денгизи қирғоғида соатлаб ўтиргим, узок-узокларга боқиб, ҳаёлга чўмгим бор эди-ю, аммо аввалдан тузилган сафар режаси бунга монелик қиларди. Олдинда бизни қанчадан-қанча қизиқарли масканлар кутиб турибди!

“ИЧЕРИ ШЕҲИР” ҲАҚИДА...
“Ичери шеҳир” худди бизнинг “Ичан қалъа” каби ички шаҳар маъносини беради. Бу ерда жойлашган

“Қиз қалъа”си меъморий обидаси атрофи ҳамиша гавжум.

Бизнинг сафаримиз айна Наврўз байрамига тўғри келди. Байрам муносабати билан Озарбайжонда 5 кунлик дам олиш куни эълон қилинган бўлиб, боқуликлар ва шаҳар меҳмонлари ушбу байрамни кўтаринки руҳда нишонлаётган эди.

Озарбайжон қизи Сабина Наврўззода бизга ҳамроҳлик қилар, йўл-йўлакай бизни қизиқтирган саволларга жавоб бериб кетарди. Ундан халқ орасида машҳур бўлган “Бу гала” қўшиғини ўрганиб олдим. Бу қўшиқ менга шу қадар ёқиб қолди:

*Бу қалъа тошли қалъа,
Чингилли тошли қалъа.
Қўрқаман, ёр, келгани
Қўларим ёшли қалъа.*

ОЛОВ МИНОРАЛАРИ ҚАРШИСИДА

Бокудаги замонавий иншоотлардан бири “Flamme towers” дир. Бу “Олов миноралари” маъносини англатади. Ушбу биноларни кўриб, мазкур иншоотни қурган бинокорларга офарин дедим. Шаҳардаги энг баланд мажмуа ҳисобланган ушбу замонавий иншоот ҳар қандай сайёҳнинг эътиборини тарта олади. Бино тўлиқ LED - экран билан қопланган бўлиб, у тунда ҳам ўзидан давлат байроғи ранглари бўлган кўк, қизил ҳамда яшил рангларида шуъла таратиб туради. Бу мажмуа шаҳарнинг ҳар тарафидан кўзга ташланади.

ЎТМИШДАН КЕЛАЖАККА ЙЎЛ

Замонавий Боку рамзларидан бири ҳисобланган Хайдар Алиев маркази 2014 йилда жаҳоннинг энг яхши иншооти дея тан олинган ҳамда

“2014 - Design of the Year” мукофотиغا сазовор бўлган. Ушбу марказ Озарбайжон республикаси президенти 2006 йил 29 декабрдаги фармони билан барпо этилган бўлиб, бино майдони 57,519 м.кв.ни ташкил қилади. Постмодерн архитектурасини ўзида жамлаган мазкур бино тўлқинсимон кўринишга эга бўлиб, ўзида ибтидо ва интихони акс эттиради. Бинодаги йўлаклар ўтмиш ва келажакнинг бир-бирига боғлиқлигини намоён этади. Бино оппоқ рангда бўлиб, нурли келажакнинг рамзини англатар экан.

Марказнинг бош биноси учта бўлимдан — Хайдар Алиев музейи, кўргазма заллари ва “Аудиториум”дан иборат. Баландлиги тўққиз қаватга тенг кўргазмалар залида кўргазма салонлари, маъмурият, шунингдек ресторан ва қаҳвахоналар жойлашган. Бинода ландшафт худуд ҳам яратилган бўлиб, у ерда табиий дарахт ва ўсимликларни учратиш мумкин.

“Озарбайжон дурдоналари” кўргазма залида мамлакат тарихи маданиятини акс эттирувчи ноёб экспонатлар намоёиш этилади. Масалан, Озарбайжон миллий мусиқа асбоблари қўйилган ердаги доира шаклидаги гиламча устига чиқишингиз билан ўша мусиқа асбобидан оҳанг тинглашингиз мумкин.

Бошқа бир залда озарбайжон халқининг либослари, гиламлари намоёиш этилган. “Кичик озарбайжон” залдан мамлакатнинг тарихий ва архитектура биноларининг 45 та макети ўрин олган.

Хайдар Алиев музейини таърифлашга сўз ожиз. Музей яратилишига инновацион ёндошилган. Фото-видеоматериаллар орқали Хайдар Алиев босиб ўтган йўл билан танишиш мумкин.

ЎЗБЕКИСТОН — РУҲИМИЗНИНГ ВАТАНИДИР!

Медиа тур давомида “Каспий” газетасининг таъсисчиси Сона Валиева билан суҳбатимиз жуда мароқли кечди. Сона хоним 2018 йил-

нинг ноябрида Ўзбекистонда бўлганини ва Озарбайжонга катта ҳаяжон билан қайтганини сўзлаб берди. Унинг Самарқанд, Бухоро, Тошкентдаги қадимий ёдгорликлар, обидалар ҳақида тўлқинланиб гапириши бизни қувонтирди. “Мен ўзимни Ўзбекистонда туғилиб, Бокуда яшаётгандек ҳис қилдим. Ўзбекистон — руҳимизнинг ватанидир”, деди у суҳбат давомида.

23-30 март кунларига мўлжалланган ижодий сафаримиз жуда мазмунли ўтди. Сафар давомида Озарбайжоннинг Губа, Гусар, Шамахи, Габала туманларида бўлдик. Албатта, сафар ҳаяжонларини битта мақолага сиғдириб бўлмайди. Улар ҳақида кейинги мақолаларимда батафсил ҳикоя қиламан, деган умиддаман!

Назира БОЙМУРОВА
Муаллиф олган суратлар

“SHODLIK GORMONI” xavotirli kunlarga barham beradi!

Бугунги кунда мамлакатимизда аёллар соғлигини тиклаш, улардаги гинекологик касалликларни юқори технологиядаги замонавий тиббиёт усуллари асосида эрта аниқлаш ва даволашга катта эътибор қаратилмоқда.

Аёлларни кўрқитадиган ва безовта қиладиган касалликлардан бири бу миомадир. Бу касаллик аниқланганда жуда кўп аёллар ваҳимага тушади, ўзига, ҳаётига нисбатан хавотирли кунларни яшай бошлайдилар.

Бугун касалхона эшикларига борар экансиз, айнан турли кўринишдаги гинекологик касалликлар билан оғриётган беморларга дуч келасиз. Қолаверса, беморларнинг кўпчилиги кучли, кенг билим ва тажрибага эга шифокорни излайди. Ҳар бир шифо масканидаги гинеколог врачни биз ўзимизни қаноатлантирадиган даражада малакали деб айта оламизми? Гинекологнинг тажриба ва салоҳияти беморнинг эртанги бахтини таъмин эта олаётими? Миома, аёллар ўйлаганидек ваҳимали касалликми?

Биз саволларимизга жавоб олиш мақсадида Соғлиқни сақлаш вазирлиги қошидаги Республика перинатал маркази гинекология бўлими бошлиғи, олий тоифали шифокор Жаҳонгир Мўминжонович Ғофуров билан суҳбатлашдик.

— Айни пайтда аёллар ўртасида миома, палип каби турли кўринишдаги касалликлар авж олмоқда. Бунинг сабаби нимада, деб ўйлайсиз?

— Бу безарар ўсма касаллиги бўлиб, мушаклар тўқимасидан пайдо бўлади. Бу касаллик 20-30 фоиз аёлларда репродуктив ёшда пайдо бўлиб, тез-тез учрайди. У аввало бачадон деворида тугунча шаклида юз кўрсатади, кичик кўринишдан катта кўринишгача бўлиши мумкин. Миома келиб чиқиши ва ўсиб кетишининг бош сабаби эса жинсий гормонларнинг етишмаслиги ёки тартибсизлигига бориб тақалади. Нафақат булар, балки бачадонни ёғ бошичи, жинсий аъзоларнинг яллиғланиши, аборт ва бачадонни кириб тозаланиши, ушбу касалликка нисбатан генетик мойиллик, аденомиоз, сурункали касалликлар, стресс ҳолатлари ҳам бу ва бошқа касалликларни келиб чиқишига замин ҳозирлайди.

— Миома аёл организмда қандай салбий белгиларда намоён бўлади?

— Баъзида аёл миома касаллигини орттириб олган бўлса-да, унда ҳеч қандай симптомлар бўй кўрсатмаслиги мумкин. Бироқ бу жуда кам кузатиладиган ҳолат. Одатда миома аёлларда ҳайз кўриш циклининг тартибдан чиқиши, тананинг қорин ва бел қисмида оғриқнинг кучайиши, бепуштлик ва ҳомиладорликни кўтара олмаслиги билан ўз белгиларини кўрсатади. Бачадон миомаси таъшиши гинекологик кўриклардан ўтиш жараёнида, УЗИ текширувларидан ўтганда кўйилади.

— Бундай пайтда, албатта кутиш бефойда, даволаш йўллари изланади, тўғрими?

— Миомага қарши кураш бугунги кунда бутун дунёда кенг оммалашган. Албатта, даволаш ва даволаниш беморнинг шифокор кўйган таъши- сидан сўнг индивидуал танловидан

келиб хулоса қилинади. Бунда касаллиқнинг конкрет белгилари, катта-кичиклиги, беморнинг ёши инobatга олинади.

— Бачадон миомасини жарроҳлик амалиётисиз даво- ласа бўладими?

— Ҳаёти давомида 40 фоиз аёллар ушбу касаллик билан оғрийдилар. Ҳатто баъзи аёллар йиллар давоми- да сурункали бел оғриғи, бепуштлик, ҳайз кунларида кучли қон кетишини кузатсалар-да, бунга одатий белгилар сифатида қараб адекват даволанмайдилар. Одатда бачадон деворлари уч қатламдан иборат: бириктирувчи тўқималардан тузилган ташқи, силлиқ мушакли ўрта, шиллиқ ички қатламдан иборат. Миомани жарроҳлик йўли билан олиб ташлашда ёки даволашда бачадон деворларининг лат емасли- гига алоҳида эътибор қаратиш зарур. Баъзида миомага қарши жарроҳлик амалиётисиз чора топиш мақсадида турли хил гормонал воситалар қабул қилинади. Дейлик, Норколут, Промолот-Нор, Норэтистерон, Орга- метрил, Гестринон ва ҳоказо дори воситалари миомани ўлчамини вақтинча кичрайтириши мумкин, бироқ унинг фойдалилик хусусияти вақтинчадир. Даволаш курси тўхтатилиши билан касал тўқималар қайта тикланади.

— Демак, бачадон миомаси касал- лигини бартараф этишда хирургик операция муҳим экан-да?..

— Албатта. Бунда аввало, касаллик таг-томири билан олиб ташланади ва қайталаниш хавфи камаёди. Ҳозирда бачадон миомасини даволанишнинг консерватив ва жарроҳлик йўналишлари мавжуд. Шунингдек, операция жа-

раёнида миоманинг бачадон бўйни, тухумдон ёки бачадон трубаларида жойланганлигига қаралади. Шу билан бирга беморнинг операциядан сўнг ҳомиладор бўлиши каби ҳолатлар ҳам эътиборда бўлиши керак.

— Операциядан сўнг касаллик қайталаниши мумкинми?

Инсон соғлигини шифокор эмас, унинг ўзи назорат қилади. Организмга эътиборли бўлиши лозим, шу ҳолос. Оддий шамоллаш ҳам агар сиз ўз танангизни тўғри бошқармасангиз ёки унга эътиборли бўлмасангиз, қайталайверади. Бу-ку мио- ма, безарар бўлса ҳам ўсма ахир! Шунинг учун ҳам аёл- лар ўз

қўча гапидай туюлса ҳам, касалли- клар авж олаётганини кўриб бунга бироз бўлса-да ишонинг келади?

— Ҳар бир соҳа шиддат билан ри- вожланаётган глобал даврда яшаям- миз. Техника, интеллект шитоб билан ривожланипти. Шунинг баробарида касалликлар ҳам. Қарияларнинг ав- валлари фақат бош ва қорин оғриғи борлиги хусусидаги фикрлари қай даражада ҳақиқат биланмадим, бироқ бугун баъзи касалликлар авж олаётга- ни аниқ. Турли касалликларга-ку даво сифатида янгича даволаш услублари кашф этилаётганидан хабардорман, бироқ, касаллик кашф этилиши ақлга сиймайдиган ҳодиса. Бироқ турли кўринишдаги касалликлар авж ола- ётганининг сабабларини аввало, экологиядан кидирамиз. Чунки биз ифлослантириб бўлган экология,

бизга касалликдан бошқа нё- мат тухфа эта олмаслиги аниқ. Қолаверса, сунъий озик-овқат маҳсулотлари ва турфа концентратлар натижасида биз ўз орга- низмимизни захарлашад, касалликларга мойилли- гини кучайтиришда давом этаймиз. Ёғли, қайта ишлан- ган маҳсулотларни кўп тановул қилиниши, миома касаллигининг кўпайишига олиб келади. Тана вази- ни 10 килограммга ошган аёлда миома билан оғриш хавфи 20 фоизга кучаяди.

— Бу каби касалликларга қарши кураш борасида сиз ишлаётган даргоҳда қандай ишлар қилинмоқда?

— Мен ишлаётган шифохо- нада, аввало, шифокорларни, талаба ва амалиётчиларни таж- рибасини оширишга алоҳида эътибор қаратилмоқда. Бўлимимиздаги шифокорлар, шахсан ўзим ҳам бир неча мар- та хорижда амалиёт ўтаб, тажри- бамизни ошириб қайтдик. Қолаверса, бир қанча халқаро ташкилотлар билан ҳамкорликда шифокор ва талабалар учун маҳорат мактаблари, семинар- тренинглар ўтказиб тураемиз. Ана шундай тадбирларимиздан бири шу йилнинг март ойида марказимизда бўлиб ўтди. Унда тиббиёт фанлари доктори, профессор, Франциядаги “CICE” халқаро эндоскопик хирур- гия маркази директори Реваз Бочоришвили, тиббиёт фанлари доктори, профессор, Россия акушер-гинеколог- лар ассоциацияси аъзоси Лаура Кап- пушеввалар иштирок этиб талабаларимизга маҳорат дарслари ўтишди. Уйлайманки, шифокор кучли, ўзига ишонган бўлса, касаллик чекинади.

Ана шунда аёл- лардаги гормо- нал бузилиш ўрнини шодлик гормони эгал- лади.

Гўзал БЕГИМ суҳбатлашди oilavajamiat@mail.ru

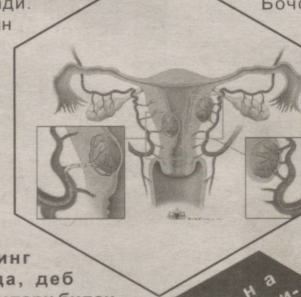

20-30
фоиз аёллар-
да репродук-
тив ёшда пайдо
бўлиб, тез-тез
учрайди.

Ҳаёти
давомида
40 фоиз аёл-
лар ушбу ка-
саллик билан
оғрийдилар.

Миомага
қарши кураш
бугунги кунда
бутун дунёда
кенг оммала-
шган.

Тана
вазми 10 ки-
лограммга ошган
аёлда миома 20
оғриш хавфи 20
фоизга куча-
яди.

Таълим-тарбия, билим бериш-ку майли, аммо бошқа масалалар, болаларни хунарга қизиктириш дейсизми ё уларнинг соғлом овқатланиши, ишқилиб, ўқувчи ёшдаги болалар билиши лозим бўлган кўплаб нарсаларни ўргатиш ҳақида гап кетганида бу ўқитувчининг вазифаси, деб айтишга ўрганиб қолганмиз. Ҳатто ўқувчининг мактабдан кейинги вақтида содир этган хатти-ҳаракатларига-да, ўқитувчи жавобгар бўлган ҳолатларни кузатамиз. Айтмоқчиманки, ўқитувчига нисбатан талаб катта, аммо мактабдаги муҳит қандай, бу ҳақда кўп ҳам ўйлайвермаймиз.

Умумтаълим мактабларидаги шарт-шароит, камчиликлар ҳақида жуда кўп мақолалар эълон қилинмоқда. Ҳатто айримлар мактабдан бошқа мавзу йўқми журналистлар учун, дейишгача борапти. Нима бўлганда ҳам, миллат келажаги ҳисобланган таълим бош мавзу бўлиб қолаверади.

Шароити рисоладагидек бўлмаса-да, ўқитувчилар шижоати тухайли катта нуфузга эга мактаблар борлигини яхши биламиз. Бу билан шароитни яхшилаш шарт эмас, демоқчимасмиз, асло. Биз

MUALLIMLAR NIMADAN NOROZI?

тилга олмоқчи бўлган мавзу шароит зўр бўлса-да, аммо ўқитувчиларнинг иш фаолиятига, шижоатига салбий таъсир кўрсатадиган, ҳатто уларда лоқайдликни юзага келтирадиган мактабдаги маънавий муҳит ҳақида. Инсон шундай яралганки, эҳтимол моддийлик, шарт-шароит қайсидир маънода унинг иш фаолиятига кўпам таъсир қилмас, аммо атрофидаги муҳит, жамоадаги кайфият шижоат билан ишловчи ҳар қандай ходимнинг ишига ўз таъсирини кўрсатмай қолмайди. Дарвоқе, олдиндан огоҳлантириб қўйишим лозим: куйидаги фикрларнинг ҳаммаси бир гуруҳ ўқитувчилар билан мулоқотдан олинган. Муҳтарам ўқувчи, бизни бирёкламликда айбламайди деган умиддамиз, афсуски табиатимизга хос бўлган бундай қўрқар кўплаб таълим муассасаларида учраб турибди. Буни ижтимоий тармоқлардаги пора билан кўлга тушаётган мактаб директорлари, боғча мудирлари ҳақидаги хабарлар ҳам тасдиқлайди.

Бизнинг мактаб ошхонамиз фақат катта танафус пайтидагина ишлайди, - дейди Булунғур туманидаги ўқитувчилардан бири. - Сабаби, ош-

паз ҳам, ошхона эгаси ҳам директорнинг қариндошлари. Қолаверса, улар мактабда ўқитувчи бўлиб ишлашади. Айни тушлик пайтидагина ошхонага тушиб, тайёр маҳсулотларни сотишди - тамом-васалом. Иссиқ овқат ва бошқа қулайликлар ҳақида гапирмаса ҳам бўлади. Эҳтимол, бу майда гапдек туолар, бироқ болалар учун тўғри ва соғлом овқатланиш қанчалик муҳим эканини инкор қилиб бўлмайди.

Бизнинг мактабда эса муқофот пулини кимлар олишини ҳамма олдиндан яхши билади, - дейди яна бир ўқитувчи. - Чунки директор атрофидаги ўқитувчиларгина бундай марҳаматга сазовор. Бунга ҳеч ким ортиқча гапирмайди, Чунки бошқа мактабдаги ҳамкасбларимиз билан гаплашганимизда уларда ҳам аҳвол шундайлигини эшитганмиз. «Хўроҳ ҳамма жойда бир хил қичқираркан-да», деб индамаймиз.

Сиз-ку, муқофот пулини айтасиз, яқинда бир директор мактабда ишлайдиган қанчадан-қанча аёлларга туғруқ пули чиқартириб бергани ошкор бўлиб қолди, - дея куюниб гапирди яна бир ўқитувчи. - Раҳбарнинг иши судда қўрилди, жаримасини тўлаб, яна

мактабга қайтди, директор ўринбосари бўлиб. Хўш, бундай ҳолатда кишида адолатга нисбатан ишонч қоладими?

Маънавий муҳит ҳақида гапирилганда кўпроқ адолатли муносабат назарда тутилаётганини муштарий ҳис қилган бўлса керак. Афсуски, юқоридаги каби мисоллар санокли эмаслиги учун ҳам қозғога тушаётир. Муаммони бартараф этишда биргаликда курашишимиз керак, деган сийқаси чиққан фикрни ҳам айтиш ноқизи бу ҳолатда. Тегишли мутасаддилар бу ҳолат бўйича жиддий чораларни кўриши лозимлиги аёнлашиб борапти. Айниқса, қишлоқ ҳудудларида мактаблар ягона маърифат, маданият, қолаверса, ижтимоий муассаса, одамлар ишонган, ҳамма йигиладиган, жамиятдаги барча жараёнлар муҳокама этиладиган, асосий тадбирлар ўтказиладиган жой. Бундай жойда ҳалоллик, адолат ҳукм сурмас экан, жамиятнинг кейинги босқичларида буни талаб қилиш бе-кор. Айни шу масканларда ҳақиқат бирламчи зиё бўлмас экан, биз кутган ривожланиш ҳам ўз ўзарида айланиб юраверади.

Гулруҳ МҲМИНОВА

OYOQ'I YERDAN UZILGAN "OPA"

Касбимиз тақозоси тухайли кўпчилик билан суҳбатлашишга тўғри келади. Автобусда, бозорда, бекатларда журналист эканлигини билган одамлар жамиятдаги турли муаммоларни куюниб гапириб қолишади.

Когон туман ҳокимлигида хизмат юзасидан ишларимни битириб чиқаётсам, ёшлари элликлардан ошган аёл ёнида кетаётган келинчаққа гапини маънилар экан, менга юзланди.

Буни қаранг, бу опани яхши танийман. Бир хоҳисор, камтаргина эди. Раҳбарлик курсисига ўтирғач, икки-уч йилда шунча "айнибди". Ҳа, майли қизим, йиғлама. Кибру ҳавога берилган бунақа раҳбарлар узоққа бормайди (Узоққа бормади ҳам).

Ўзимча бостириб кирганим йўқ, руҳшат сўрадим, - кўз ёшларини артади ранглари синиққан келинчақ. - Ходима қизга нега келганимни тушунтираётгандим, бирдан опа ўшқириб кетди. "Сен кимдан сўраб қирдинг? Чик! Нимани кутаяпсан?! Чик!!" деди сенсираб. Кабинетидан чиқдим, кўнглим ўқиб йиғлаб юбордим.

Суҳбат давомида келинчақ икки

нафар боласи, турмуш ўртоғи билан ижарада яшаши, қайнона-қайнотаси яна иккита келин тушираётгани боис алоҳида уй-жой қилиб чиқиш мақсадида маслаҳат сўраб келганлигини билдим. Унга тасалли бериб, тинчлантирдим. Эрталабдан балки ўша раҳбар аёлнинг

қайсидир муаммо кайфиятини бузган-дир, кўнглингизга оғир олманг, уларга ҳам осонмас, дедим. Аммо...

Инсон манфаатлари олий қадрият даржасига кўтарилган мамлакатимизда одамларимиз ҳақ-хўқуқлари, муаммоларини бемалол тегишли давлат идора-

ларига айтишмоқда. Оиласи тинч, дас-турхони тўкин, фарзандлари соғлом, қисқаси, муаммоси йўқ киши айниқса, аёл ўз-ўзидан турли идоралар эшиги олдида ҳеч қачон сарғайиб турмайди. Чунки ор-номус, мардлик, шарм-ҳаё деган тушунчалар миллатимиз қон-қонига сингиб кетган. Қачонки, муаммоларига ўзи ечим топа олишига кўзи етмаса минг истиҳола билан юқори тақшилотларга, давлат идораларига мурожаат қилиши мумкин.

Раҳбар ким? У қандай фазилатлар соҳиби бўлиши керак? Хусусан, бугунги шиддатли ўзгаришлар жараёнида раҳбар киши фуқаролар билан муносабатда аввало, маънавий нуқтаи назар билан ёндашиб, суҳбатдошининг руҳияти, иқтисодий аҳволи, оилавий шароити, ёши - барча-барчасини инобатга олиши шарт.

Мамлакатимиз Президенти Ш.Мирзиёев томонидан бугунги давр раҳбарлари олдида қўйилган вазифаларни чуқур англаб етмаган раҳбар қандай лавозимда бўлишидан қатъи назар гўддайдиганича қолаверади. Одамлар дарди билан яшамайдиган, фуқаро дардини тингламайдиган, бурнидан нарини кўрмайдиган, оёғи ердан узилган раҳбар кимга керак?!

М.ШАКАРОВА,
журналист

YO'LGA NEGA TO'SIQ QO'YILGAN?

Республика ҳудудида содир бўлган ёнгинлар статистикасига назар соладиган бўлсак, 2019 йилнинг ўтган 2 ойи мобайнида 1582 ҳолатда ёнгин қайд этилиб, жами содир бўлаётган ёнгинларнинг 82,2 фоизи аҳоли яшаш жойларида, 6,1 фоизи тадбиркорлик объектларида, 5,3 фоизи транспорт воситаларида ва 2,2 фоизи давлат тасаруфидоги объектларда юзга келган.

Аксарият ёнгинлар аҳоли яшаш жойларига тўғри келаётганига, ҳаммамиз учун таниш бўлган оддийгина ёнгин хавфсизлиги қондаларига риоя этмаслик сабаб бўлмоқда. Фуқароларнинг бефарқлиги сабабли, машаққатли меҳнат эвазига қурилган уй-жой ёки мол-мулк бир неча лаҳзада култепага айланаётир.

Ёнгин содир бўлаётган жойга йўл олган ёнгин ўчириш автоуловлари ҳар дақиқани ғанимат

билиб, йўлга отланар экан, айрим кўчаларга ўрнатилган темир тўсиқлар уларнинг йўлларига ғов бўлиши, ёнгинларнинг бартараф этилишини қийинлаштирмоқда.

Аслида бино, қурилма, иншоотларга, очиқ турдаги омборхоналарга, ёнгин вақтида фойдаланиши мумкин бўлган сув ҳавзаларига, ёнгин хавфсизлиги анжомларига, стационар ўт ўчириш нарвонларига бориш йўллари ва йўлақлари тўсиб қўйилмаслиги ва автомобиль

йўллари ёпилиши ҳақидаги аҳборот (агарда улар таъмирлаш учун ёки бошқа сабаб билан ёпилса) шаҳар ёки туман ўт ўчириш қисмига дарҳол хабар берилиши ҳамда ёпилган йўл қисмини энг яқин айланиб ўтиш белгиси қўйилиши лозим.

Дилшод УМАРОВ,
Юнусобод туман Ёнгин хавфсизлиги бўлими кичик инспектори, сержант

Хурматли тахририят ходимлари!

Ёшим 65 да. Фаргона политехника институтида 43 йилдан буён ўқитувчи бўлиб ишлайман. АРМ раҳбариман. Институтда обун бўйича масъул шахс сифатида профессор-ўқитувчилар ва талабалар орасида "Оила ва жамият" газетасини ҳам узоқ йиллардан бери тарғиб қилиб келаман. Мазкур газета институтимиз профессор ўқитувчилари ва талабалари томонидан севиб ўқилаётганига гувоҳман. Шу жумладан, "Оила ва жамият" газетаси ўзим учун ҳам сеvimли нашрларимдан бири бўлганлиги сабабли ён дафтаримга қоралаб қўйган ва ҳаётимда содир бўлган ибратли воқеа-ҳикояларни сизларга юбоярман. Улардан фойдаланиш имкониятини топсангиз беҳад хурсанд бўлардим.

Салом ва эҳтиром билан: Мухторали ТУРДИАЛИЕВ.

Мустақиллик шарофати билан бозорларимиз янада тўлиб-тошди. Ҳар гал "Дехқон бозори" га кирсам дилим яйрайди. Тўқинчиликка қаранг: олма-узум дейсизми, нашват-анор дейсизми, қовун-тарвуз дейсизми, ҳаммасидан бор. Дастурхонимиз кўрки бўлмиш нон ва нон маҳсулотларининг турфалигини айтмайсизми...

Қовун-тарвуз растаси ёнидан ўтар эканман сотувчиларнинг: "Кеп қолинг, об қолинг, тилими тилингизни ёришига биз қафил!" деган қақриғи навқирон ёшлик чоғида, 40-45 йил бурун содир бўлган антиқа бир воқеани ёдимга солди...

Яқин қариндошларимиздан бири-нинг бош фарзанди икки марта уйланса ҳам оиласи барбод бўлди. Учинчи марта уйланишига ўзининг ҳам қўнгли чопмаганиданми кекса ота-онасининг ҳар куни бўлмаса-да ҳар замонда яна уйланиш масаласини қўйишга тўғри келди уни руҳан қийнади. Ёши бир жойга бориб қолган чол-кампири бош фарзандларининг тақдиринан анча тушқунликка тушиб қолишган, кўзлари очиклигида унинг бошини икки қилиб қўйиш ҳаракатида юришарди. Лекин икки марта уйланиб фарзанд кўрмаган ўғилларига келин топиш осон эмасди.

Ўша йили қиш қаттиқ келди: йўлларни ярим метрдан ортқ қор қоплади, транспорт ҳаракати тўхтади, мактаблар маълум бир муддатга ёпилди. Ҳовлиларда томдан қураб туширилган қор ҳисобига одам бўйи қор уюмлари пайдо бўлди. Қишлоқлар газлашмаган, уйлар совуқ, аҳолининг турмуш даражаси ҳам ўзига яраша дамлар. Шундай бўлса-да, қўшни қишлоқдан келин топишгани тўғрисидаги хушхабар қариндошлар хонадонига илиқлик олиб келди. Ҳамма тўй ҳаракатига тушиб қолди. Хонадон эгалари ўша даврда Қўқон атрофида урф бўлган "уй қураб" тадбирини яхшилаб ўтказиш тўғрисида бош қотира бошлашди. Бу тадбир қувв томонининг турмуш тарзини, яшаш шароити билан танишиш мақсадида келин томондан 3-4 кишининг (асосан аёллар) қувв хонадонига ташриф буюриши, уларнинг ҳурматини ўрнига қўйиб дастурхон тузаш, суюқ-қуюқ таомлар билан сийлаб кузатишдан иборат бўларди.

Бозорга борганда, албатта, битта қовун ҳам қўшиб олинган, деди ёши етмишга яқинлашиб қолган қариндошимиз ўғилларига қараб. Ўша пайтлар қишининг охирига келиб бозорлардан дастурхонга қўйиш мумкин бўлган қовун-тарвузларни топиш амри-маҳол эди. Унда-мунда ярми чирик, суви оқиб эзилган қовун бўларди ҳолос.

Хуллас, бозор ҳам қилинди, 10 сўмга яхшигина қовун ҳам олинди. Уни эҳтиёт қилиб меҳмонлар кирадиган уй дахлизининг деворига қўқилган михга осиб қўйилди. Ўша даврда гўштининг

нархи 3-3,5 сўмлигини ҳисобга олсак, қудалар учун атайлаб 10 сўмга топиб келтирилган қовунни ҳам ўта тансиқ таомлар қаторига қўйиш мумкинлигини айтмаса ҳам бўлади.

Кутилган кун ҳам келди, бўлажак қуда томондан 4 нафар аёл белгиланган кун кириб келишди. Уларни жуда яхши кутиб олишди: дастурхонга махсус ёпилган патир-нонлар, турли ширинликлар, писта-бодом, ёнғоқ, майиз-туршақлар қўйилди, бир неча хил суюқ-қуюқ таомлар тортилди.

Меҳмондорчилик ниҳоясига етган, улар бир-икки кундан кейин қариндош-уруғлар билан маслаҳатлашиб жавобини айтишларини билдириб қайтдилар.

Орадан бир неча кун ўтишига қарамай бўлажак қуда томондан ҳадеганда жавоб келавермади. Бир hafta ўтгач, қариндошлардан бири хабар олиш учун келин томонга ташриф буюрди ва қиш кунларига мос ва хос совуқ хабар келтирди: Эмишки, уларнинг назарида қувв томон хасис одамлар экан. Чунки улар кириб ўтирган уй дахлизига яхшигина қовун осиб қўйилган бўлса-да уни сўйиб меҳмонлар олдига қўйилмабди. Шу баҳона рози-ризалик ҳам, тўй ҳам бўлмади.

Тақдир тақозосини қаранг: атайлаб бўлажак қудалар учун шаҳар бозоридан топиб келтирилган қовун эсдан чиқиб осиклик жойида осилганича қолиб кетибди. Дахлизли уйга киришда бир зумда шу нарсани илғаб олган аёл зотига ҳам балли. Атай олингани учунми, ёки қуда томоннинг айниб розилик бермагани учунми уни би-

TAQDIR HAZILI

ровнинг егиси ҳам келмади. Маълум вақтдан сўнг чириб суви оқа бошлагач, қовуннинг мазасини қўй-моллар кўргани қизик.

ЯХШИ ГАП ДИЛНИ ЯЙРАТАР

Иш, ҳаёт ташвишлари билан соғлигимга безътибор бўлганим сабабли бир неча йил олдин шифохонага тушиб қолдим. Шифокорларнинг гапига қараганда бундан буён соғлигим тўғрисида қайғуришим, вақти-вақти билан врач назоратида бўлиб даволаниб туришим зарур экан.

Шаҳар шифохонасида шифтга қараб ётибман. Шунда ёши тахминан 28-30 ларда бўлган "санитарка" хонани тозалаш учун кириб келди. У ўз касбининг устаси эканлиги ҳаракатидан билиниб турарди, эринмасдан чаққонлик билан хонани, ундаги жиҳозларни ҳам нам мато билан артиб тозалай бошлади. Беихтиёр ҳаракатларини кузатар эканман, уни саволга тутдим:

— Фарзандларингиз борми?

— Ҳа, бир ўғил, бир қизим бор, - жавоб берди, ишини тўхтатмай.

— Ёши нечада?

— Ўғлим мактабга боради, 3-синфда ўқийди, қизим эса ҳали ёш, боғчага қатнайди.

— Фарзандларингиз катта бўлса ўқимишли бўлади, сизга иш ҳам қолмайди, - дедим ишонч билан.

— Нега бундай деяпсиз, тоға? — ишонқирамай сўради, гапимдан хурсанд бўлганини шодон кўзлари сездириб.

Шунда мен онамнинг мактабда "фаррош" бўлиб ишлагани ва бугунги кунда биз 10 нафар фарзандлар барчамиз олий маълумотли мутахассис эканлигимизни, онамиз эса 70 дан ошдиқ неварани чеваралар қуршовида қариллиқ гаштини суриб, 85 ёшини қаршилаётганлигини фахр билан гапириб берарканман, ёшлик чоғларим кино лентасидек кўз ўнгимдан ўта бошлади:

1965 йиллар бўлса керак. Ўшанда оиламизда 8 та фарзанд эдик. Онамиз қишлоғимиздаги тўлиқсиз ўрта мактабда "фаррош" бўлиб ишларди. Биз бош фарзандлар: икки акам ва мен ҳар кун кеча томон мактабдаги 10 дан ортқ синф хоналарини супириб тозалашда онамга ёрдам берардик. Биз ёш болаларга, айниқса менга, оғир-вазмин тахта парталарни кўтариб қўйиш, полни ювиб уларни қайтариб ўрнатиш осон иш эмасди. Лекин биз онамизга кўмак бераётганимиздан хурсан бўлиб болаларга хос қувноқлик билан, бақариб қўшиқ хиргойи қилиб кўтаринки руҳда ишлар эдик. Ўшанда мен 3 ёки 4-синфларда ўқирдим.

Бугун эса худди шу ёшдаги набираларнинг бобосиман...

Шуларни ўйлаб "санитарка"нинг ҳаракатларини яна бир бор кузатар эканман, беихтиёр дилимдаги тилимга кўчди:

— Мана кўрасиз, 30-40 йиллардан кейин фарзандларингиз камолини кўриб, мени эсга олмасиз ва менинг гапларимни набираларингизга айтиб берасиз: Оддий фаррошнинг фарзандлари ўқимишли олим бўлади!

Бу гаплардан "санитарка"нинг қай даражада руҳланганлигини сезиш қийин эмасди. У раҳмат деб чиқиб кетгач, ўзимнинг кайфиятим ҳам кўтарилиб кетди. Қаранг, яхши гап қандай яхши. Оддий бир ҳақиқатни ўрни келганда ишлата билиш икки дилни яйратди.

ЁМОН ГАП КАЛБИ ҚИЙРАТАР!

Бу воқеага ҳам 10-15 йил бўлди. Кас-

бим ўқитувчи бўлгани боис салкам икки ойлик ёзги таътилни иккинчи ярми зерикарли ўта бошлади. Афтидан мен касбимни, ўқувчиларимни соғингандим. Шунда киракаш ён қўшним жонимга оро кирди:

— Домла, уйда зерикиб қолганга ўхшайсиз машинангиз яп-янги бўлса, юринг, биз билан одамларнинг ҳожатини чиқаргани. Ўзингиз ҳам қизиқиб қоласиз. Бизга қўшилиб домлачилиқни ташлаб юбормасангиз деб қўрқаман.

Ҳазил-ҳазил билан ҳар куни таътил тугагунга қадар хизматга — киракашликка отланадиган бўлиб қолдим.

... Жазирама ёзнинг сўнгги кунлари. Қуёш тик палладан Ғарб томонга отган, сўлим Фаргонанинг тангадек офтоб тушмайдиган кўчаларидан бирида киракашлар тили билан айтганда Фаргона-Ёрмасор йўналишидаги "питак" да, енгил машинами тўхтатиб қўйиб йўловчи мижозни кутиб турибман. Ҳавонинг дим ва иссиқлигидан машинада ўтириш ҳам осон эмас, магнитофондан таралаётган яхшигина куй ҳам қулоққа ёқмайди. Қани энди тезроқ бирорта йўловчи топилса-ю, машинани жойидан жилдирсам. Машина ҳаракатга тушса унинг очиқ ойналаридан кириб чиқаётган хаво иссиқ бўлса-да терлаб турган баданга хуш ёқади ва бир оз ўзингизга келасиз. Лекин ҳавонинг иссиқ ва димлиги учунми ёки тушлик вақти бўлгани учунми кўчада одамлар жуда кам, йўловчилар деярли йўқ. Фақат йўлнинг қарама-қарши томонидан бекатда ёшгина бир жувон ўғилчаси билан афтидан автобус кутаётган шекилли, онда-сонда ўтиб бораётган енгил машиналарга эътибор ҳам бермайди. Автобус ҳам ҳадеганда келавермайди, бола-болада зерикдим ёки туриб чарчадимми йиғламсираб хараша қилишга тушди. Онаси аввал бунга эътибор ҳам қилмади, лекин маълум вақтдан сўнг уни силтаб уришиб ҳам қўйди. Афтидан, у ҳам автобус келавермаганидан сиқилиб асабийлашган кўринади. Бола энди росмана йиғлашга тушди. Бундан янада асабийлашган она йўловчи машиналарга қўл кўтара бошлади. Лекин уларнинг бирортаси ҳам тўхтамай ўтиб кетди.

Соатга қарасам, тушлик вақти ҳам ўтиб кетибди. Ҳовлим "питак" дан узоқ бўлмагани учун кўпинча тушликни уйда қилардим. Қўйларга ем-хашак бериб, бироз дам олиб кечки салқинда яна хизматга қайтардим.

— Ке, шу аёл ёш боласи билан жуда қийналиб кетди, бир ҳожатини чиқарай, афтидан йўлимиз ҳам бирга ўхшайди, — деб ўйладим-да, машинани юргизиб ортага қайтардим ва унинг қаршисида тўхтадим ва сўз қотдим:

— Синглим, анча машина кутиб қолдинглар. Чикинг, шу томонга кетаяпман, манзилингизга элтиб қўяман.

Буни қандай тушунди билмадим, лекин унинг гапидан миямга игна санчилгандек бўлди:

— Бор йўқол, йўлингдан қолма...

Машинани қай ҳолда ўрнидан жилдириб кетганини ҳам билмайдим. Мен яхшилик қилмоқчи бўлган аёл кишидан бундай совуқ гап чиқишини кутмаган эдим. Ана сизга ҳолатбарорликка жавоб.

Бу воқеага кўп йиллар бўлган ва киракашликка қимчай қўйган бўлсам ҳам йўлда машина кутиб турган аёлларни тўхтаб олиб кетишга юрагим бетламайди. Гўё ўша воқеа туфайли қалбимда ниш урган эзгулик ва яхшиликка чорловчи қуртаклар совуқ сўзлар таъсирида музлаб қуриб қолгандек.

UYINGIZ BAXT OSHYONIMI?

Яхши онамисиз? Оилангиз ҳаловат масканими? Болаларингиз учун рисоладагидай оилавий муҳит ярата олганмисиз? Агар бу саволларга жавоб беришга қийналсангиз ёки оилавий масалаларда муаммо ва зиддиятлар қаердан келиб чиқишини билмоқчи бўлсангиз, бу мақола сизга ёрдам бериши мумкин.

Ишингиз ва оилангиз билан муносабатларда вақти-вақти билан муаммоларга дуч келасиз. Муносиб ечим ҳар доим ҳам топилавермайди. Қизингизнинг хархашалари, ўғлингизнинг ўсмирлик инжиқликлари, жуфтингизнинг ишга муқассидан кетгани, эътиборсизлиги... Баъзан ҳаммаси устма-уст келади, ҳоҳида эса биргина эҳтиёсизлик бутун кунингизни хароб қилади. Бирор муаммога дуч келганингизда ўша пайтда унга бошқа томондан қараш ўрнига, чайналган кассетадай бир гапга тақалиб қоласиз. Кейинроқ тинчланиб, ҳаммаси йўлига тушганини кўриб, ечимни йўқ муаммонинг ўзи бўлмаслигини тушунасиз ва хатти-ҳаракатларингиздан хижолат чекасиз. Дейлик, биринчи синфга бораётган қизингизга қайта-қайта: "Дарсингни қилиб бўлган, ухлашдан олдин портфелингни ҳозирлаб қўй!" деб огоҳлантиришингизга қарамай, бола буни ҳар сафар унутади. Эрталаб эса мактабга улгуриш асносида портфелини ҳозирлашга тушиб, оила аъзоларини шошириб қўяди. Асабийлик, таранглик, диққатпазлик... Сиз тартиб-интизомни яхши кўрадиган онасиз. Эрингиз эса мослашувчан ва хотиржам. "Боланинг юрагини сиқма, ўрганади-да!" деб қўяди. Боз,

бу гапини қизингизнинг олдида айтади ва болангиз энди сизга қулоқ солмаслигини ўйлаб жаҳлингиз чиқади. Бу ҳолатдан чиқиш йўлини топмасангиз сиз ҳар кеча "Портфелингни тайёрлаб, кейин ухла!" дейишга, у эса сизга қулоқ солмасликка, эрингиз эрталабки дилхираликни юмшатишга уринаверади.

Хўш, нима қилиш керак? Авваламбор, муаммога бошқа томондан қараб кўринг. Ҳар кун эрталаб болангиз мактабга кечиқиб ўйлаб асабийлашиб портфелини ўзингиз тайёрлашни бас қилинг. Унга дарс вақтини ва улгуриш учун неча дақиқаси борлигини бир марта эслатсангиз бўлди. Балки ўша кун ўқув қуролларини уйда унутиб қолдиради ёки дарсга кечиқиб боради. Лекин масаланинг жиддийлигини ҳис қилиши учун унга яхшигина сабоқ бўлади. Эрингизга фурсатини топиб, боқиқлик билан болаларнинг ёнида, уларга билдириб ёнини олмаслигини, бунинг салбий оқибатларини тушунтиринг. Келинг, гапни қўп

чўзмай муддаога кўчайлик: қуйидаги тавсиялар рисоладагидек оила бўлишингизга ёрдам беради.

Шахсий дахлсизлик: Хиссиётларингизни яхшилаб аниқлаштириб олинг. Ўй-хаёлларингизга мос ҳаракат қилинг. Эрталаб қайнонанинг билан тортишиб, кечки пайт эрингизнинг олдида овқатни дўқиллатиб қўйсангиз, демак, шахсий дахлсизлик тушунчасини билмайсиз. Эрингиз нега кайфиятингиз йўқлигини билмайди ва у ҳам сизга ғазаб билан жавоб беради. Эрингиз хиссиётларингизни кўзингизга қараб ўқийдиган тепелатик эмас. Шунинг учун ҳис-туйғуларингизни очиқ айтинг.

Шартларсиз севинг: Жуфтингиз ва фарзандларингизни ҳар қандай ҳолатда ҳам, нуқсон қамчиликлари билан бирга яхши кўринг. Айниқса, болангизга "Дарсингни бажармасан онанг бўлмайман!" эмас, "Сен яхши ўқимасан мен хафа бўламан..." дег.

Қарс икки кўндан чиқади:

Ҳеч қачон ўзингизни буткул ҳақ, қарши томонни эса ноҳақ санаман! "Аслида, иккимиз ҳам ҳақмиз..." дея ўйлаганингизда вазият бироз юмшайди. Бир қадам ортга тисарилиб, ўзингиз ва эрингизнинг ҳақли жиҳатларини кўришга ҳаракат қилинг.

Турфа феъл-атвор ва бир мақсад: Эрингиз ва болаларингиз кўғирчоғингиз эмас. Ҳамманинг ўзига хос феъли, қизиқишлари ва ўй-хаёллари бўлади. Ва бир инсоннинг нуқтаи-назари иккинчисига ўхшамайди. Оила турфа хил феъл-атворли, дунёқараши ҳар хил инсонларнинг бир мақсад сари қўйган илк одимидир.

Мувоzanат: Бир кун хушчақчақ, иккинчи кун эса тунд бўлиб юрсангиз атрофингиздагиларга ғалати қиёфа кўрсатасиз. Масалан, ишдан уйга қаттиқ ҳориб қайтдингиз. Уйни тўзғитиб ўйнаган болаларингизга "Қандай бало бўлдингиз?!" деб бақирасиз. Болалар кўрқиб бир бурчакка қочишиб. Орадан бир

ҳафта ўтиб, ишингиз муносиб тақдирланиб, уйга кўтаринки кайфият билан қайтдингиз. Болалар яна ўйнаб уйни тўзғитиб юборишбди. Сизни кўриб, кўрқиб-қалтираб ўйинчоқларини йиғиштиришга тушишади. Лекин сиз хушчақчақлик билан уларни қучоқлаб, ўйинларини давом этишини айтасиз. Хўш, бу ҳолатда болаларингиз ўзини қандай тутишни ўрганиши мумкинми?

Сабр: Жаҳлингизни чиқарадиган бирор ҳолат юз берганида, ғазаб билан бақириб ўрнига, ундаги қайси жиҳат сизни безовта қилаётганини аниқлаштиришга ҳаракат қилинг. Қалбингизга қайтганингиз, ўз хиссиётларингизни тафтиш қилишни бошлаганингиздаёқ ғазабингиз пасайганини ҳис қиласиз.

Ўзингизни ҳурмат қилинг: Жуфтларнинг бир-бирини ҳақорат қилиши, камситувчи сўзлар айтиши муносабатларга салбий таъсир қилади, ҳатто ришталарда ҳеч ўчмайдиган асоратлар қолдиради. Жуфтингизни жуда яхши таниганингиз учун, унинг ожиз нуқталарини биласиз. Лекин ғазабланганингизда унинг заиф нуқталарини мўлжалга олишга уриниш билан ўзаро ҳурмат-эҳтиромингизга дарз етказасиз.

Ўзаро ёрдамлашиш: Жуфтлар бир-бирларига ёрдамлашишлари керак. Айниқса, эркак киши бирор рўзгор юмушини бажараётганида ёнида қўллаб туришингизни истайди. Шунинг учун.

Аслида, саодатли эр-хотин, яхши ота-она, ҳаловатли оила соҳиб бўлиш қийин эмас. Фақат бироз ўқув, сабр ва оқилолик бўлса бас.

Умида АДIZОВА тайёрлади

Марказимизга мурожаат қилиб келган келинчақ бир сўз демасди. Онаси эса тинмай қудаларини айблар, куёвини бўш-баёв деб камситар, қизининг келинлик сепига қилган нарсаларини, тўй харажатларини эллик-ка-эллик кўтарганигача тўкиб солди. Онасига ахён-ахёнда қараб қўйиб, ийманиб турган Муфарраҳ(исмлар шартли)ни, гапга солдим.

— Қайнона-қайнонанинг алоҳида яшасангиз, рўзгорингиз тинчиб кетади деб ўйлабсизми?

— Ҳи..и.. деди эшитилар эшитилмас келинчақ.

— Нимага зўрға гапирасан?! Албатта тинчиб кетади. Ўзим ёрдам бераман, акаси қарашади, — она яна навбат бергиси йўқ эди қизига...

Тошгул опани тинглаб, у кишини бироз тинчлантирдик. Муфарраҳ билан марказимиз психологи бироз ишласа, қизда ўзгариш бўлишига ишонтирдик.

3 марта индивидуал тартибда олиб борилган машғулотлардан сўнг ҳақиқатан Муфарраҳ ўзгарди. У оиласига қайтиш истаги борлигини, аммо

QAYNONA — ONA, KELINLAR QIZ BO‘LSIN!

онаси Тошгул опа қарши эканлиги туфайли бундай қила олмаслигини тан олди. Бу орада Муфарраҳнинг турмуш ўртоғи Шухрат, қайнонаси ва қайнонаси билан ҳам учрашиб суҳбатлашдик.

— Чумчуқнинг ҳам ини бузилмасин, — дейди қайнона Зубайда опа. — Ким фарзандининг оиласи пароканда бўлишини хоҳлайди?.. Ўзим ҳам неварамни соғиндим. Ҳовли хувиллаб қолди.

— Опажон, меҳрингиз чексизлиги шундоқкина кўриниб турибди. Келиннинг Муфарраҳ бехудага сизни бунча яхши кўрмас экан-да, — дейман қайнонанинг кўнглига қараб. Аслида келин қайнонаси ҳақида илқ фикрлар айтмаган бўлса-да, Яхшилик йўлида ёлғондан фойдаланиб.

— Тўғри айтасиз, келинимда ҳеч айб йўқ. Ҳамма айб ўзимда, — қизига ёш олади муштипар она. — Ўтирса ўпоқ, турса сўпоқ деявердим. Манави қизларим

уноси келиб у деди, буниси келиб бу деди... Қани эди болани кўтариб кириб келса...

— Ана энди, кўзинг очилди, — гапимизга аралашади кўпни кўрган қайнона.

Олдиндан тайёрлаб қўйганимиздек, маҳалла мутахассиси Муфарраҳни бошлаб кириб келди. Қизини ёлғиз юборишни истамаган Тошгул опа ҳам қудаларининг бу тақдир кутиб олишини кутмаган экан шекилли, хижолат бўлди. Бир зумда муқаддас кўрган осмониди қора булут тарқалиб қуёш чарақлаб нур сочгандек бўлди.

Бозор-учар қилиб келган кўнгли чоғ ўғлини кўриб, она янада яйраб кетди.

— Кўрдингми, танлаган келиним ақлли, у қайтиб келади, деб айтганим бўлдим, — ўғлига мақтанди гўё Зубайда хола.

Бир оилага бахт қайтди.

Бу жараён ёзганда узоқ вақт талаб қилмас, нари борса бир қоғоз бўладиган

ёзувдир. Аммо ажрим ёқасига келиб қолган ҳар бир оила билан ишлаш, уларнинг оиласини сақлаб қолиш жуда катта машаққат, ҳамкорликдаги фаолият, сабр-қаноат ва тажриба пойдевори асосида бўладиган давомли иш.

Оилалар фаровонлиги, хотир-жамлигини таъминлашда марказимиз ходимлари психологлари жалб этиб, яқка тартибда суҳбатлар, тренинглар ўтказишгаётгани ўз самарасини бермоқда. Буни жойларда ташкил этилаётган тадбирларда ҳам очиқ — ойдин айтишмоқда.

Шофиркон туманида ташкил этилган "Бўлғуси келин-куёвлар инновацион мактаби"да ўқиб келган бўлажақ келини ва ўғлини ҳаётга, оилага бўлган муносабати дунёқараши ўзгарганини эшитган Саврак қишлоғлик Санам опа "Биз қайноналарни ҳам ўқитинглар", — дейди ярим ҳазил, ярим чин аралаш. Аммо аслини олганда, бу тақлиф ортида оилалар тинчлиги, никоҳ муқаддаслиги, она азизлиги-ю, келин ҳам бировнинг дилбанди эканлиги, ҳақидаги тушунчалар мужассам.

Моҳира ШАКАРОВА,
"Оила" илмий-амалий тадқиқот маркази
Бухоро вилоят бошқармаси бош мутахассиси

Бахмални унинг гўзал ва пурвиқор тоғларисиз тасаввур қилиб бўлмайди. Аслида “бахмал” деган ном ҳам унинг сўлим ва бетакрор табиатидан келиб чиққан. Туркистон ва Моргузар тизма тоғлари туташган жаннатмонанд ҳудудда жойлашган қишлоғим – Ойқорда хушманзарали жойлар кўп. Ойқор тоғи ой шақлини эслатувчи оппоқ қор билан қопланганлиги учун шундай номланган. Тоғ чўққиларидан йил мобайнида қор аримайди. Келадиган совуқ оқимни атрофдаги тоғлар тўсиб тургани боис, киши юмшоқ келади.

ОЙҚОР

Баҳор келиши билан кунлар узайиб, ҳаво исий бошлайди, табиат чин маънода уйғона бошлайди. Фаслларга мос манзара ҳам ўзгаради. Мавсумий ёмғирлардан сўнг майсалар ўсиб, майдонлар яшил либос кийди. Бепоен кенгликларга гўё бахмал гилам ёйилгандай бўлади.

Бу сўлим масканда турли жониворлар яшаш учун курашиб келади. Бир-бирига содиқ бўлган қушлар галаси кенгликларни қоплаб олган. Қуёш ботган қушлар сайроғи тўхтаб, қисқа муддатли сокинлик ҳукм суради.

Булутларга ёндош баланд тоғлардан оқиб тушувчи жилға ва ирмоқлар кўллари ҳосил қилган. Балиқларнинг нафислигидан ҳайратга тушасиз. Улар зилол сув тубида тор тирқиш ва чалкаш йўлақлар ҳосил қилишган. Бу ерда тез-тез балиқчи қушлар ҳам пайдо бўлиб туради.

Табиат – моҳир ҳайкалтарош. Кўплаб тошлар турли нуқтадан турлича кўринади. Улар тоғ жинсларининг емирилиши ва кучли шамол туфайли пайдо бўлган. Олисдан одам гавдасини эслатади: ибодат қилаётган аёлни, йиғлаётган болани, қўй-қўзи боқиб юрган чўпонни... Мўъжизалардан ҳайратланмасликнинг иложи йўқ.

Бу ҳудуднинг ноёб ва зийрак жониворларидан бири бу – тоғ эчкиси. Сарқ жуни ҳамда ёнларига қайрилган шохлари унга янада кўрк

бағишлайди. Тўда “соқчи”си сергак турганда қолганлар тинч, бемалол ўтлашади. Хавф-хатар туғилгудек бўлса, ишора янграйди, безорор жониворлар бир зумда ғойиб бўлишади. Уларнинг жуфтлашиш мавсумида ҳамма нарса ўзгаради. Энг кучли ва тажовузкор эркак эчкилар ўртасида аёвсиз жанг бошланади. Бу олишувлар доимо ҳам хайрли тугамайди. Баҳслашув ютган эчкини навбатдаги рақиб кутиб туради. Аёвсиз жангларда биргина хато қимматга тушиши мумкин. Элчиллик, жасурлик, тажриба билан бирга, шохларининг катта-кичиклиги ҳам олишув тақдирини белгилашда муҳим аҳамият касб этади. Аёвсиз жангларда мутлақ ғолиб тоғ эчкиси, мағлубларни тўдадан ҳайдаб чиқаради. Олишувда енгилганлар тўдани тарқатишга мажбур бўлади.

Бўри – тоғ ва текисликларнинг даҳшатли “овчи”си. Ранги

тиник, жуссаси кичик бўлса-да, елкадор. Ўлжасини йиқитишда биргина курули – ўткир тишларига ишонади. Қаҳратон қиш унинг учун ҳақиқий синов бўлсада, аёз ва изгирини писанд қилмайди. Қор унга нафақат қулайлик, балки хурсандчилик ҳам олиб келади. Одатда бўрилар тоғликларга камдан-кам рўпара келишади. Ови бароридан келганда бўри ўн килогача гўшти пакқос тушуриши мумкин. Аммо ҳафталаб очликка ҳам чидай олади. “Бўридек очман” деган ибора бекорга айтилмаган.

Бу сирли ва сеҳрли гўшада яшайдиган кўнғир айиқнинг феъли ғалати. У киши уйқусидан сўнг илиқ

ва қулай уяси-дан чиқади. Очликдан силласи қуриган бу паллада у жуда хавфли. Она айиқ болаларини эргаштиргача қуёш тафтида тоза ҳаводан нафас оларкан, ҳар лаҳза хушёр ва зийрак. У кўпроқ шу атрофда ёлғиз изғиб юрган эркак айиқдан хавотирланади. Негаки, у очликдан кичкинтойларни нобуд қилиши мумкин. Шунинг учун беташвиш ва ўйинқароқ болаларини хавф-хатарсиз томонларга эргаштириб кетишга мажбур.

Девқомат айиқлар тез-тез асабийлашиб турадилар. Озиқ-овқат кам пайтлари емиш илнжиди бир-бирининг тумшугини ҳидлаб қорин тўйдириш ғамини ейди. Улар доимо ҳаёт учун курашиб “ов”

қилишга кўп вақтларини сарфлайдилар. Гавдаси йириклиги боис камдан-кам ҳолларда хавф-хатарга билан юзма-юз

келишади.

Паррандалар салтанатида бургутнинг ханжарсимон тирноқлари ва қудратли қанотлари унинг мавқеини белгилайди. Одамнинг бармоғидай келадиган тирноқлари кўплаб мавжудотларни ваҳимага солади. Қисқаси, бургут, калхат, тасқара каби йиртқич қушлар ўлакка гўштини суяқдан бир зумда тозалаб қўядилар. Кузгун эса шунчаки йиртқич қуш эмас. У ўлимтик тугай деганда ўлжага яқинлашади. Деярли оғирлиги ўзига тенг бўлган суякни ҳавода кўтариб, бир неча маротаба харсанг устига ташлайди. Суяк қанча катта бўлса унга қулай. Уни майдалаш анчагина осон кечади ва озука ҳам мўлроқ бўлади.

Оқ қанотли чағалай (чайка) ни иқлими ноқулай жойларда ҳам учратиш мумкин. Тумшук ва панжалари пушти рангда бўлган бу виқорли қушлар гала-гала бўлиб учишади, шу боис улар тўпланган жой доимо шовқин-суронга тўла бўлади. Уя қуриб нар ва мода навбатма-навбат тухумларини босади. Умрининг охиригача жуфтлик бир-бирига содиқ қолади. Оила мустаҳкамлиги қийинчиликларни осон бартараф этиш гаровидир. Уларнинг яшаши, озиқланиши ва кўпайиши учун ўлкамизда шарт-шароитлар етарли.

Оқ лайлаклар ҳам жуда болажон қуш ҳисобланади. Ота-она полпонларга тинмай хўрак келтиришади. Инларини ҳам доим таъмирлаб туришади. Аммо бу тиниб-тинчимас қушларнинг ин қуришда тер тўкиб меҳнат қилишлари ҳеч қачон тугамайди. Турдошлари билан қўшинчиликда яшайдилар.

Хуллас, Ойқор ўзига ҳос гўзал ва бетакрор қишлоқ, ўз жозибаси билан барчанинг эътиборини тортади. Тоғларнинг мафтункор ландшафти яққол кўзга ташланади. Қалбларимизда гурур ва фахр ҳиссини уйғотади. У сўлим табиати билан доврўқ қозонган. Бу гўзалликни ҳис этиш учун ҳеч бўлмаганда қишлоғимиз булоқларини томоша қилишингиз киёфоя. Табиатнинг бу мўъжизакор қудрати ҳеч қачон тугамайди ва эскирмайди. Жонажон қишлоғимиз, айниқса, дам олиш кунлари келиб-кетувчилар, сайёҳлар билан тўлиб кетади.

Жамила УМУРЗОҚОВА,
Ғаллаорол туманидаги
42-умумтаълим мактабининг ўқитувчиси

Oila va jamiyat

Ижтимоий-сиёсий, маънавий-маърифий газета

Обуна индекси – 176

МУАССИСЛАР:

Ўзбекистон Хотин-қизлар қўмитаси,
“Болалар ва оилаларни қўллаб-қувватлаш” ассоциацияси
(Болалар жамғармаси) ва
“Соғлом авлод учун” халқаро хайрия фонди

Бош муҳаррир: Воҳид ЛУҚМОНОВ

МАНЗИЛИМИЗ:

Тошкент – 100000.
Амир Темури кўчаси
1-тор кўча, 2-уй.

Қабулхона: (факс) 233-28-20,
Котибият: 233-04-35, 234-76-08

E-mail: oilavajamiyat@mail.ru

Web-site: oila-va-jamiyat.uz

Газета 2007 йил 11 январда Ўзбекистон Матбуот ва ахборот агентлигида 0169 рақами билан рўйхатга олинган. Буюртма Г – 436. Формати А-3, ҳажми 3 табоқ. Адади – 4552. Ваҳоси келишилган нархда.

Босишга топшириш вақти – 15:00 Топширилди – 15:00

Навбатчи: **М. Тожимаматова**
Мусахҳих: **С. Сайдалимов**
Саҳифаловчи: **А. Маликов**

ISSN 2010-7609

Газета таҳририят компьютер марказида терилди ва саҳифаланди.

1 2 3 4 5